

Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever – en vejledning

Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever – en vejledning

Publikationen indgår i Undervisningsministeriets håndbogserie som nr. 3 – 2007

Redaktion: Tina Fehrmann, Anna Sofie Weigaard Jørgensen og
Christian Lamhauge Rasmussen, Undervisningsministeriet
Serieredaktion og produktion: Werner Hedegaard, Undervisningsministeriet

Grafisk tilrettelæggelse, omslag og layout: Schwander Kommunikation

Tegninger: Stor tak til 4. C på Rådmandsgades Skole, som har tegnet situationer,
hvor de synes, de lærer dansk, samt børnetegninger af elever fra Matthæusgades Skole

1. udgave, 1. oplag, februar 2007: 10.600 stk.

ISBN 978-87-603-2601-1

ISBN (WWW) 978-87-603-2645-6

Internetadresse: pub.uvm.dk/2007/organisering

Udgivet af Undervisningsministeriet, Afdelingen for grundskole og folkeoplysning

Bestilles (ISBN 978-87-603-2601-1) hos:

NBC Ekspedition

Tlf. 5636 4048, fax 5636 4039 eller e-post: ekspedition@nbcas.dk

Telefontid: Mandag-torsdag 9.30-16.00, fredag 9.30-15.00

eller hos boghandlere

Repro og tryk: Scanprint A/S

Trykt på svanemærket papir med vegetabiliske farver.

Printed in Denmark 2007

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til Publikationsenheden i
Undervisningsministeriet, tlf. 3392 5223 eller e-post: pub@uvm.dk

Forord

De tosprogede elever udgør i 2006 cirka 10 procent af folkeskolens elever. Elevgruppen består i hovedsagen af børn af indvandrere og flygtninge. Der er i dag tosprogede elever i de fleste kommuner.

Folkeskolen er en af de institutioner, der bidrager mest til formidlingen af fælles værdier i det danske samfund. Folkeskolen skaber samtidig forudsætningen, for at kulturmødet kan blive af gensidig værdi. Derfor spiller folkeskolen en meget central rolle i integrationsprocessen af tosprogede børn i samfundet.

Det danske sprog og kendskabet til dansk kultur er afgørende for kundskabstilegnelse og deltagelse i det sociale liv i og uden for skolen. En forudsætning, for at tosprogede børn og unge kan få en tilfredsstillende skolegang på linje med andre elever, er derfor, at de forstår og aktivt kan gøre brug af dansk. I Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 31 af 10. januar 2006 om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog er der fastsat bestemmelser, der sikrer, at der i fornødent omfang etableres særlig undervisning i dansk som andetsprog. Denne vejledning er en forklaring til bekendtgørelsens bestemmelser, og den afløser vejledningen fra 1998 om organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever.

Der gives i tilslutning til forklaringerne til bestemmelserne råd om, hvordan undervisningen af tosprogede elever kan organiseres bedst muligt i givne situationer.

Det er Undervisningsministeriets håb, at nærværende vejledning kan tjene som et vigtigt redskab ved kommunernes og skolernes planlægning og tilrettelæggelse af undervisningen for tosprogede elever.

Kim Mørch Jacobsen
Uddannelsesdirektør
Undervisningsministeriet, februar 2007

Indhold

3	Forord
7	Indledning
11	1. Tosprogede elever og deres kulturbaggrund
17	2. Dansk som andetsprog
23	3. Undervisningspligt
27	4. Optagelse i skolen af tosprogede børn og henvisning til særlig undervisning, jævnfør bekendtgørelsens § 2
31	5. Supplerende undervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 3
45	6. Basisundervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 4
53	7. Udvidede modtagelsesklasser, jævnfør bekendtgørelsens § 5
57	8. Henvisning af tosprogede elever til andre skoler, jævnfør bekendtgørelsens § 9
63	9. Fortsat støtte til tilegnelse af dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 6
65	10. Valgfaget indvandrersprog
67	11. Fritagelse for et fag, jævnfør bekendtgørelsens § 8, og obligatoriske prøver
71	12. Krav til lærerkvalifikation i undervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 7
75	13. Specialundervisning af tosprogede elever
79	14. Samarbejdet mellem skole og hjem
85	15. Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering
89	Litteratur
95	Bilag

Indledning

Undervisningsministeren har udstedt bekendtgørelse nr. 31 af 10. januar 2006 om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog. Bekendtgørelsens indhold er en udmøntning af de ændringer i bestemmelsen i folkeskolelovens § 5, som blev gennemført i medfør af lov nr. 594 af 24. juni 2005 (Styrket undervisning i dansk som andetsprog, herunder ved udvidet adgang til at henvise tosprogede elever til andre skoler end distriktsskolen). Hensigten med denne lovændring er at forbedre de tosprogede børns muligheder for at tilegne sig dansk. Som forudsat ved lovændringen er der i den nye bekendtgørelse indsat bestemmelser om:

- at eleven kan henvises til en anden skole end distriktsskolen, hvis det ved optagelsen vurderes, at eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte i form af dansk som andetsprog, og det vurderes at være pædagogisk påkrævet at henvise eleven.
- at undervisning i dansk som andetsprog, som ikke foregår som en integreret del af undervisningen i den almindelige klasse, almindeligvis foregår uden for den almindelige undervisningstid, så eleven ikke går glip af den undervisning, der finder sted i klassen.

Det er de kommunale skolemyndigheders ansvar og kompetence at fastsætte den nærmere ordning for undervisningen af tosprogede elever inden for rammerne af bekendtgørelsen.

Nærværende vejledning forklarer og uddyber bestemmelserne i bekendtgørelsen om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog. Når der i denne vejledning tales om "bekendtgørelsen" uden yderligere præcisering, henvises der derfor til denne bekendtgørelse. Vejledningen har imidlertid, som det fremgår af navnet, tillige et bredere sigte.

I vejledningen henvises til en række relevante materialer, som er samlet i litteraturlisten bagerst i vejledningen.

Kapitel 1 handler om definitionen af tosprogede elever samt de kulturmøder og den integration, der finder sted i undervisningen.

I *kapitel 2* beskrives dansk som andetsprog under henvisning til *Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog*, fra 2005. Dansk som andetsprog er et fagområde, som både omfatter den undervisning, der finder sted i forbindelse med klassens undervisning i fagene og den undervisning, som gives særskilt for de tosprogede elever.

Kapitel 3 omhandler reglerne om undervisningspligt i relation til elever, som er tilflyttet fra udlandet.

Kapitel 4 til og med 7 omhandler bestemmelserne i bekendtgørelsens §§ 2-5 vedrørende optagelse af tosprogede elever i folkeskolen og organisationsformer mv. inden for den særlige undervisning for tosprogede elever. I forbindelse hermed gives der råd om den pædagogiske tilrettelæggelse af undervisningen.

I *kapitel 8* beskrives, hvornår det er muligt at henvise tosprogede elever til en anden skole end distriktsskolen, jævnfør § 9, og i *kapitel 9* uddybes bekendtgørelsens § 6 om fortsat støtte i dansk som andetsprog.

Kapitel 10 omhandler indvandrersprog som valgfag.

Kapitel 11 behandler obligatoriske prøver og bekendtgørelsens § 8 vedrørende fritagelse for et fag, mens *kapitel 12* omhandler bekendtgørelsens § 7 vedrørende lærerkræfter i undervisning i dansk som andetsprog.

Endelig berører *kapitel 13 til og med 15* specialundervisning for tosprogede elever, forældresamarbejde og uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering.

Der er ved lov nr. 477 af 9. juni 2004 gennemført en ændring af bestemmelsen i folkeskolelovens § 4 a vedrørende særlige sprogstimulerings tilbud for tosprogede småbørn, som kommunerne siden 1999 har været forpligtet til at oprette. Ifølge den ændrede bestemmelse, som trådte i kraft den 1. august 2004, har forældre til tosprogede småbørn pligt til at lade deres børn deltage i obligatorisk sprogstimulering, hvis børnene efter en sagkyndig vurdering har behov herfor. Tilbuddet skal gives senest, når barnet fylder tre år, medmindre daginstitutionen alene er indrettet til børn under tre år. Omfanget af støtten i dagtilbud fastsættes ud fra en konkret vurdering, mens støtten uden for dagtilbud er fastsat til 15 timer ugentligt.

Hensigten med bestemmelserne i § 4 a er, at børnene tilegner sig dansk i et sådant omfang, at de i videst muligt omfang kan påbegynde skolen uden sprogmæssige problemer og dermed have mulighed for at få det fulde udbytte af undervisningen fra skolestarten. Der henvises til *Vejledning om obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn*, der er udsendt af Undervisningsministeriet i 2005.

Hvad angår modersmålsundervisning henvises til bestemmelserne herom i bekendtgørelse nr. 618 af 22. juli 2002 og *Fælles Mål – Faghæfte 23 – Modersmålsundervisning*.

1. Tosprogede elever og deres kulturbaggrund

1.1. Definition af tosprogede børn

Undervisningsministeriets definition af tosprogede børn fremgår af folkeskolelovens § 4 a, stk. 2:

Ved tosprogede børn forstås børn, der har et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk.

Betegnelsen tosprogede børn svarer til de betegnelser, andre lande har valgt at bruge. Ved en lovændring i 1996 blev den hidtidige betegnelse "fremmedsprogede elever" erstattet af "tosprogede elever" for dermed at bringe sprogbrugen i overensstemmelse med almindelig anvendt national og international fagterminologi.

Denne definition dækker over børn, som i deres opvækst har behov for og møder to eller flere sprog uanset den aktuelle beherskelse af disse sprog. Betegnelsen dækker således både børn, som reelt kun taler ét andet modersmål end dansk, og børn, som mestrer flere sprog, herunder dansk som andetsprog.

Tosprogede børn omfatter således børn med vidt forskellige sproglige kompetencer og behov for undervisning i dansk som andetsprog. Nogle vil have behov for omfattende støtte gennem hele skoleforløbet, mens andre,

som mestrer flere sprog, herunder dansk, på alderssvarende niveau, ikke vil have behov for denne undervisning.

Mange tosprogede børn vokser op i hjem, hvor der fortrinsvis tales et andet sprog end dansk. I nogle tilfælde udvikler børn to sprog i hjemmet, hvoraf det ene kan være dansk. I en sådan situation kan barnet i visse tilfælde have behov for støtte i dansktilegnelsen, om end det må forventes ikke at være i betydelig grad.

For nogle tosprogede børn gælder det desuden, at man i oprindelseslandet har et andet officielt sprog end det, forældrene taler. Dertil kommer, at barnets og forældrenes religion kan være baseret på endnu et sprog. Der findes således grupper af børn, som møder ikke blot to, men flere sprog i deres daglige omgivelser.

For at sikre, at alle de børn, der har behovet, modtager dansk som andetsprog, er det centralt, at der etableres en god vurderingspraksis. Denne praksis skal tage højde for, at de tosprogede børn har vidt forskellige sproglige baggrunde og ikke alle nødvendigvis har behov for undervisning i dansk som andetsprog. Det fordrer en individuel vurdering. Det kan anbefales, at alle børn, som kommer fra hjem, hvor det formodes, at der bliver talt et andet sprog end dansk, bliver vurderet.

Det tosprogede barn lærer dansk på baggrund af sine tidligere sproglige erfaringer og trækker på alt, hvad det ved og kan om sprog i forvejen. Det tager tid at tilegne sig flere sprog, og der stilles store krav til barnet. Det er derfor afgørende, at tosprogede børn får den fornødne støtte i sprogtilægnelsen i førskolealderen og i skolen i form af undervisning i dansk som andetsprog.

Forældrene kan støtte dansktilegnelsen ved at tale meget med deres børn om mange forskellige ting. På den måde stimuleres børnenes sproglige udvikling. Forældrene kan bruge modersmålet, hvis det er det sprog, forældrene føler sig mest sikre på. Derudover kan forældre støtte dansktilegnelsen, ved at sørge for at deres barn møder det danske sprog i mange for-

skellige situationer for eksempel ved at se dansk tv og – for de mindre børn – danske børneudsendelser.

Undervisningsministeriet gør opmærksom på, at det ikke er ovenstående definition, der ligger til grund for de årlige indberetninger af tosprogede småbørn og tosprogede elever, hvor antallet af tosprogede børn og elever indberettes, samt andelen heraf, der modtager obligatorisk sprogstimulering og undervisning i dansk som andetsprog. Disse indberetninger foregår efter retningslinjer fra Danmarks Statistik.

1.2. Elevernes kulturbaggrund

I skolen møder eleverne ikke alene et nyt sprog, men ofte også et kultur-mønster, som er forskelligt fra hjemmets. Elevernes opvækst er således præget af flere sprog og kulturer. Det er her vigtigt at være opmærksom på, at gruppen af tosprogede elever langt fra er homogen. Der eksisterer således betydelige forskelle, både mellem forskellige grupper og indbyrdes mellem forskellige individer med samme etniske og sproglige baggrund.

Skolen må gøre eleverne bekendte med de samværsformer, der er gældende i folkeskolen, og synliggøre dem for eleverne. Eleverne skal også gøres bekendte med kultur- og samfundsforhold i Danmark. Tosprogede elever skal forstå normer og værdier fra både deres egen og dansk kultur, så de bliver i stand til at leve og tage del i det danske samfund på aktiv og ligeværdig vis. Og de skal lære at håndtere, at de kan blive stillet over for mange, ofte modstridende, krav og forventninger.

Tilegnelsen heraf sker både gennem undervisningen i dansk som andet-sprog, gennem den øvrige undervisning og gennem skolens hele virksomhed.

Det er lige så vigtigt, at skolen gennem hele skoleforløbet og i alle fag er bevidst om elevernes kulturelle baggrunde og tager rimelige hensyn hertil. Skolen skal behandle alle elever ligeværdigt og må i sine beslutninger være opmærksom på diskriminationsforbud i medfør af dansk lovgivning og ret-

tigheder i medfør af internationale konventioner, som beskytter barnet og dets forældre imod forskelsbehandling på grundlag af blandt andet national og etnisk oprindelse, race, sprog og religion.

1.3. Skolens rolle i kulturmødet

Skolen skal medvirke til at fremme gode relationer mellem tosprogede elever og øvrige elever. Hvis der opstår spændinger mellem grupper af forskellig etnisk oprindelse, må skolen tage problemerne op ved at give eleverne handlemuligheder og redskaber til at løse disse problemer.

Skolen må derudover tage hånd om de særlige situationer og ønsker, der kan opstå, når skolen har tosprogede elever.

Undervisningsministeriet udsendte i 2002 pjecen *Rettigheder og pligter i folkeskolen*, som er udkommet på 11 sprog. Pjecen er et værktøj i samarbejdet mellem forældre og skole og oplyser om de rettigheder og pligter, de enkelte parter har.

Ministeriet har derudover i 2003 udgivet et inspirationshæfte *Inspiration til bedre integration i folkeskolen* med eksempler og gode råd til håndtering af de generelle og specifikke forhold, der gør sig gældende i tosprogede elevers møde med skolen. Her omtales fag og fagområder mv., der kræver særlig opmærksomhed, såsom hjemkundskab, kristendomskundskab, ekskursioner, lejrskoler og skolerejser.

Endelig kan nævnes, at Undervisningsministeriet i 2006 har udsendt en publikation *Undervisning i demokrati – inspiration til grundskoler og ungdomsuddannelser*. Publikationen giver inspiration til arbejdet med dette vigtige emne.

1.4. Integration

Tosprogede elever skal kunne deltage i folkeskolens almindelige undervisning, således at elevernes udvikling fremmes i overensstemmelse med folkeskolens formålsbestemmelse og fagformålene. Det forudsætter gensidig forståelse, hvor skolen tager hensyn til elevgruppens sproglige og kulturelle baggrund. Der skal i fornødent omfang afsættes særlige resurser til undervisning i dansk som andetsprog.

Målet er at give de tosprogede elever samme forudsætninger som andre elever for videre uddannelse og lyst til at lære mere med henblik på at kunne deltage i samfundets politiske, økonomiske, arbejdsmæssige, sociale og kulturelle liv med samme rettigheder og pligter som øvrige borgere.

Tilstedeværelsen af tosprogede elever i en klasse og i en skole øger behovet for at lægge vægt på interkulturelle aspekter af undervisningen.

Ifølge folkeskolens formålsbestemmelse skal skolens undervisning gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og historie og give dem forståelse for andre lande og kulturer. Undervisningen i folkeskolen må derfor have internationale og tværkulturelle islæt. Foruden *Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog* er Fælles Mål for folkeskolens fag et godt grundlag for at gennemføre en undervisning, der styrker integrationen af tosprogede elever i folkeskolen. Slutmål og trinmål i for eksempel samfundsfag og historie peger direkte på emner og temaer, som naturligt inddrager interkulturelle aspekter.

I samfundsfag er det et mål, at eleverne skal “kende forskellige kulturer, deres værdier og normer”, “give eksempler på forskellige kulturmøder og tage udgangspunkt i de værdier, der ligger til grund for religioner og normer” samt “beskrive forskellige livsformer”.

I historie er der opstillet tilsvarende mål, nemlig at eleverne bliver i stand til at “forklare om kulturer og kulturmøder i et udviklingsperspektiv”, “kende til hverdag i andre kulturer ...”, “give eksempler på emigration, immigration og mobilitet og den betydning, det har for familier” samt

“beskrive forhold mellem Danmark og andre områder af verden i lyset af kulturpåvirkning og kulturtransformation”.

Det vil i øvrigt være muligt i alle fag at anlægge en international og interkulturel synsvinkel, som har til formål at fremme bevidsthed om og forståelse af egen og andres kulturbaggrund.

Det kan oplyses, at Århus Kommune, Børn og Unge, Videncenter for Integration og Sprogstøtte til brug herfor har udgivet et inspirationsmateriale: *Eksemplarisk international og interkulturel årsplan*, som er et eksempel på, hvordan en kommune foreslår et internationalt og interkulturelt perspektiv inddraget i fagene.

2. Dansk som andetsprog

2.1. Begreb

En forudsætning for tosprogede elevers deltagelse i skolens almindelige undervisning og integration i det danske samfund er, at eleverne tilegner sig dansk. Dansk som andetsprog er et af fagrækkens fag, og såfremt man er visiteret til dansk som andetsprog, er det obligatorisk at modtage undervisningen.

Betegnelsen *dansk som andetsprog* forklarer, at barnets tilegnelse af dansk almindeligvis begynder efter tilegnelsen af modersmålet. Der er således tale om en rækkefølge og ikke en rangorden.

2.2. Andetsprogs- og fremmedsprogstilegnelse

Både et andetsprog og et fremmedsprog tilegnes på baggrund af de tidligere sproglige erfaringer, barnet har gjort sig. Derfor bør der være mange ligheder i den pædagogiske tilrettelæggelse af undervisningen i andetsprog og i fremmedsprog.

Men der er også afgørende forskelle på fremmedsprog og andetsprog:

- Fremmedsprog – for eksempel engelsk – læres især med henblik på senere brug, for eksempel videreuddannelse, erhverv og rejser, mens

andetsproget er det omgivende samfunds sprog og dermed en nødvendighed og det vigtigste redskab i selve integrationen.

- Fremmedsprogsundervisning er karakteriseret ved at være en undervisning *i* sproget, mens dansk som andetsprog er en undervisning, der skal styrke tosprogede elevers andetsprogstilegnelse og deres faglige udbytte af undervisningen i alle skolens fag. Derfor har dansk som andetsprog et bredere formål, idet der både undervises *i* og *på* sproget.
- I fremmedsprogsundervisningen, for eksempel engelsk, deler lærere og elever som regel modersmål. Derfor er mulighederne for at drage sammenligning mellem modersmål og fremmedsprog sædvanligvis større end ved andetsprogsundervisning, hvor lærere og elever som regel ikke deler modersmål. En tilsvarende nyttiggørelse af modersmålet kan dog også praktiseres i andetsprogsundervisningen, ved at tosprogede lærere med samme modersmål som de tosprogede elever udfører eller medvirker i undervisningen.
- Da dansk som andetsprog er grundlag for elevernes tilværelse i Danmark, er undervisningen heri mere omfattende end fremmedsprogsundervisningen. Dansk som andetsprog er et sprogfag, som skal sikre, at eleverne tilegner sig det danske sprog og det faglige indhold i folkeskolens fag.

2.3. Tilegnelsen af dansk som andetsprog

Tilegnelsen af dansk som andetsprog forløber ikke på samme måde som udviklingen af modersmålet, idet eleven netop har et sprog, som barnet/eleven bygger videre på i tilegnelsen af andetsproget. Fra det tidspunkt barnet/eleven påbegynder sin andetsprogstilegnelse, starter den såkaldte intersprogsudvikling. Intersproget er det sprog, der udvikler sig mellem modersmålet og målsproget, det vil sige dansk i Danmark, og er et udtryk for den særlige måde, hvorpå barnet/eleven forstår og bruger det sprog, som det er i færd med at lære. Intersproget består af karakteristika fra både modersmålet og dansk. En analyse af elevens intersprog giver et indtryk af elevens sproglige forudsætninger og behov for støtte i dansk som andetsprog og er dermed et godt grundlag for tilrettelæggelsen af undervisningen i dansk som andetsprog.

Følgende faktorer er vigtige i tilegnelsesprocessen:

- elevens individuelle forudsætninger og alder,
- kammeratskabsrelationer i skolen og i fritiden,
- elevens modersmål,
- hjemmet og hele elevens miljø,
- tilrettelæggelsen af skolens undervisning og resurser.

De elever, som undervises i dansk som andetsprog, gennemgår en sprogudvikling på flere sprog. De tosprogede elever skal skaffe sig færdigheder, som danske elever forventes at have tilegnet sig, og derudover skal de sideløbende udvikle færdighederne og tilegne sig ny viden.

Basisfærdigheder, som omfatter dagligdags sprogbrug og kommunikation, kan normalt læres inden for et til to år, mens udbygning af færdigheder og beherskelse af et større begrebsapparat, herunder abstrakte begreber på dansk, tager længere tid.

Den særlige andetsprogspædagogiske opgave består i at støtte elevernes tilegnelse af dansk og sikre, at de får det faglige udbytte af undervisningen.

Ved undervisningens tilrettelæggelse i en klasse med tosprogede elever koordineres *Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog* med Fælles Mål for folkeskolens øvrige fag, således at undervisningen tilgodeser, at eleven tilegner sig såvel sproglige som faglige kundskaber sideløbende. Det er vigtigt at holde sig for øje, at undervisningen skal tilrettelægges sådan, at alle elever kan nå de fastsatte trin- og slutmål for folkeskolens enkelte fag. Organiseringen heraf sker med udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger og behov.

2.4. Fagområdet

Dansk som andetsprog er beskrevet som et særligt fagområde i *Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog*, der omfatter både den tilegnelse, som finder sted, når dansk som andetsprog indgår som en integreret del af undervisningen i klassen, og de situationer, hvor der er iværksat særlig støt-

te for eleven uden for klassens rammer enten i form af basisundervisning eller supplerende undervisning på særlige hold.

Der er fastsat følgende formål for dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelse nr. 571 af 23. juni 2003 om formålet med undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner med angivelse af centrale kundskabs- og færdighedsområder:

“Formålet med undervisningen i dansk som andetsprog er, at tosprogede elever på baggrund af deres sproglige og kulturelle forudsætninger tilegner sig færdigheder i at forstå og anvende talt og skrevet dansk. Undervisningen skal fremme elevernes lyst til at bruge dansk, og den skal udvikle deres bevidsthed om dansk kultur, sprog og sprogbrug samt om sprogtilegnelse. Stk. 2. Undervisningen skal fremme den enkelte elevs personlige og sproglige udvikling og forståelse af samspillet mellem dansk sprog og kultur og elevens modersmål og kulturbaggrund. Undervisningen skal herved bidrage til, at eleven udvikler forudsætninger for en aktiv og ligeværdig deltagelse i skole, uddannelse og samfund.”

2.4.1. Dansk som andetsprog inden for rammerne af den almindelige undervisning

Tosprogede elever deltager som udgangspunkt i skolens almindelige undervisning ligesom øvrige elever.

Folkeskolens undervisning skal gennem undervisningsdifferentiering tilrettelægges, så alle elever – herunder tosprogede – kan få udbytte af undervisningen ud fra elevens egne forudsætninger, jævnfør folkeskolelovens § 18.

Tosprogede elevers tilegnelse af dansk foregår i vidt omfang inden for rammerne af den almindelige undervisning både i faget dansk og i andre fag.

Undersøgelser har vist, at undervisningen i fagene ofte tilrettelægges ud fra en forventning om, at alle elever møder med et bestemt ordforråd, som undervisningen bygger videre på. Det drejer sig typisk om ord og udtryk, som hverken kan kategoriseres som egentlige fagord eller som alment

kendte ord, eksempelvis *gavl* på et hus eller *kant* på et bord. Dette ordforråd anvendes ofte uforklaret i undervisningen i forbindelse med introduktionen af nye fagudtryk. Det kan betyde, at tosprogede elever, som ikke har tilegnet sig dette ordforråd, ikke får det fulde udbytte af undervisningen. Elevernes sproglige forudsætninger må derfor medtænkes i den pædagogiske tilrettelæggelse af undervisningen i klassen.

Det er vigtigt at vurdere, om dansk som andetsprog som sproglig dimension i undervisningen skal gives eleven ved undervisningsdifferentiering gennem brug af andetsprogpædagogiske metoder, eller om eleven har et mere omfattende behov for supplerende undervisning i dansk som andetsprog, som nødvendiggør at tilknytte en ekstra lærer, jævnfør kapitel 5.

2.4.2. Dansk som andetsprog uden for rammerne af den almindelige undervisning

Visse elever, som er optaget i en almindelig klasse, har tillige behov for, at den supplerende undervisning gives uden for klassens rammer. Denne undervisning skal foregå uden for den almindelige undervisningstid. Dog skal man være opmærksom på, at der kan være tosprogede elever, som på grund af utilstrækkeligt dansk har behov for, at undervisningen i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af fag foregår parallelt med klassens undervisning.

Undervisningen i dansk som andetsprog skal gives i et omfang og med en varighed, der modsvarer den enkelte elevs forudsætninger og behov. Eleverne skal løbende vurderes i forhold til de bindende trin- og slutmål for faget dansk som andetsprog og skolens øvrige fag. Vurderingerne danner baggrund for organisering og tilrettelæggelse af undervisningen i dansk som andetsprog og skolens øvrige fag, som koordineres tæt, så elevernes dansktilværelse finder sted samtidig med den faglige udvikling.

I de tilfælde, hvor en elev ved optagelsen i skolen kan for lidt dansk til at kunne optages i almindelig klasse, skal der gives basisundervisning i dansk som andetsprog uden for den almindelige klasse i den overvejende del af undervisningstiden, for eksempel i særlige modtagelsesklasser og ordninger målrettet sent ankomne unge. Formålet med denne basisundervisning i

dansk som andetsprog er, at det videre skoleforløb kan baseres på skolens almindelige undervisning.

Bestemmelserne vedrørende optagelse af tosprogede elever i skolen og vurdering af behovet for supplerende undervisning i dansk som andetsprog uddybes i kapitel 4.

Bestemmelserne i bekendtgørelsen handler om de situationer, hvor der afsættes ekstra resurser til at etablere særlig sprogundervisning i dansk som andetsprog i modtagelsesklasser mv. og til supplerende undervisning i dansk som andetsprog ved optagelsen i skolen og under det videre skoleforløb. Organisering af denne undervisning uddybes nærmere i kapitel 5.

2.4.3. Obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn fra tre til seks år – en tidlig indsats

Hvad angår tosprogede småbørn er kommunerne endvidere i medfør af folkeskolelovens § 4 a forpligtede til at etablere særlige obligatoriske sprogstimuleringsstilbud for tosprogede børn i førskolealderen. Til vurdering af tosprogede småbørns behov for obligatorisk sprogstimulering udvikler Undervisningsministeriet screeningsmaterialer, som stilles til rådighed for kommunerne.

En evaluering af sprogstimuleringsindsatsen fra 2002 har vist, at overgangen fra sprogstimuleringsindsatsen i førskolen til skolestarten kan forbedres.

Undervisningsministeriet har i 2006 til inspiration for en sammenhængende sprogstøtteindsats udgivet internetpublikationen *Tosprogede børns overgang fra dagtilbud til skole – fokus på den sproglige udvikling*.

3. Undervisningspligt

3.1. De almindelige bestemmelser

Det fremgår af folkeskolelovens § 32, at de almindelige regler om undervisningspligt, som kan opfyldes i folkeskolen, i en fri grundskole eller som hjemmeundervisning, omfatter børn, hvis ophold her i landet er bestemt til at vare mindst seks måneder. Det gælder dog ikke, hvis børnene er omfattet af undervisningspligt i medfør af anden lovgivning.

Tosprogede børn, som har opholdstilladelse i Danmark i mindst seks måneder – herunder børn, som har fået status som flygtninge – er omfattet af de almindelige regler om ret og pligt til undervisning. Spørgsmålet om elevernes statsborgerskab er uden betydning i forhold til undervisningspligten.

3.2. Særlige bestemmelser

Der gælder særlige forhold for børn, som ikke har opholdstilladelse, men for hvem der er indgivet ansøgning om en sådan tilladelse.

3.2.1. Børn, som ansøger om asyl

Der er i medfør af udlændingelovens § 42 g, fastsat en særlig undervisningspligt for børn af asylansøgere. Bestemmelsen er indsat i 1996 blandt andet på baggrund af FN's børnekonvention, hvorefter alle børn, som er under-

givet en medlemsstats jurisdiktion, skal være omfattet af undervisningspligt. Undervisningen af disse børn, som almindeligvis opholder sig i asylcentre, udføres af en leverandør efter aftale med Udlændingesservice. Leverandøren kan i samarbejde med kommunerne indgå aftale om, at asylansøgerbørn modtager undervisning i folkeskolen.

Hvis asylansøgere får flygtningestatus, skal børnene straks optages i folkeskolen.

3.2.2. Børn, som søger om opholdstilladelse på andet grundlag

Gruppen består navnlig af børn, for hvem der er indgivet ansøgning om opholdstilladelse på grundlag af familiesammenførselsreglerne. Disse børn, der typisk har ophold hos en herboende familie, er ikke omfattet af den særlige undervisningspligt i medfør af udlændingeloven, og de anses derfor af hensyn til overholdelsen af ovennævnte FN-konvention for omfattet af undervisningspligten efter folkeskoleloven. Det er ikke en betingelse for optagelse i folkeskolen, at børnene har cpr-nummer, men der skal foreligge dokumentation for, at der er indgivet ansøgning om opholdstilladelse, for eksempel således at barnet har fået et udlændingenummer. Erfaringer viser, at nogle familier, som har en verserende sag om opholdstilladelse efter reglerne om familiesammenføring, har den opfattelse, at børnene ikke kan optages i folkeskolen uden et cpr-nummer. Kommunerne kan med fordel informere om disse børns rettigheder og muligheder for skolestart, så ingen børn går uden skolegang i en længere periode. Informationen kan for eksempel foregå via integrationsråd, etniske foreninger mv.

3.2.3. Børn med kortere ophold i Danmark

Er opholdet i Danmark bestemt til at vare mindre end seks måneder, er der intet til hinder for, at de kommunale skolemyndigheder kan imødekomme ønsker om midlertidig optagelse i folkeskolen. Det samme gælder, hvis varigheden af opholdet ikke er bestemt på forhånd. Det anbefales normalt at imødekomme sådanne anmodninger, når der ses bort fra børn, som har kortvarige ferieophold i Danmark. Børn, som i udlandet har gået på et klassetrin et år over det, der ville være alderssvarende i Danmark, kan efter skolelederens vurdering undtagelsesvist optages på et klassetrin over det alderssvarende.

3.2.4. Sent ankomne elever

Med betegnelsen *sent ankomne elever* tænkes på flygtninge/indvandrere, som kommer til Danmark som unge mennesker, det vil sige fra 14-årsalderen eller senere. Disse unge står i en særlig situation i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse. De kan på grund af deres sene ankomst til Danmark have vanskeligt ved at nå at erhverve de kompetencer, der almindeligvis forventes for at kunne påbegynde en ungdomsuddannelse på lige fod med andre unge.

Elever, som tilflytter Danmark efter undervisningspligtens indtræden, har krav på undervisning i folkeskolen på grundlag af bestemmelserne i folkeskolelovens § 20, stk. 1 og 4.

Bestemmelserne indebærer, at elever, som ved ankomsten er under 18 år, og som ikke i udlandet har gennemgået en grundskoleundervisning og en undervisning på 10. klasses trin, har krav på optagelse i folkeskolen.

Også for sent ankomne gælder det, at undervisningspligten ophører i juli måned det år, eleven fylder 17 år, uanset tidligere skolegang.

Der er ikke noget i vejen for, at en kommune kan beslutte at optage tosprogede elever, som er et eller flere år ældre end 18 i for eksempel udvidede modtagelsesklasser. Der henvises til kapitel 7.

3.3. Undervisningspligtens indtræden

Undervisningspligten indtræder i princippet, straks efter at barnet har taget ophold i Danmark, i ovennævnte situationer. Det kan dog tillades, at skolegangen udskydes for en kort periode, for eksempel hvis familien skal have tid til at finde fast bolig. Skolegangen skal dog påbegyndes senest efter tre ugers forløb.

Kommunens forpligtelse til at etablere undervisning, herunder i dansk som andetsprog for tilflyttede tosprogede børn, indtræder straks efter tilflytningen.

3.4. Elevers fravær fra undervisningen

Folkeskolens almindelige regler, herunder ordensregler og mødepligt, gælder også for de tosprogede elever. Der henvises for så vidt angår spørgsmålet om mødepligt og fravær til bekendtgørelse nr. 822 af 26. juli 2004 med seneste ændring om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen. Skolelederen skal straks give meddelelse til kommunen om fravær, hvis skolen får oplysning om, at en elev uden tilladelse opholder sig eller kan formodes at opholde sig i udlandet, og senest når en elev har været fraværende i en uge.

De tosprogede elever skal deltage i undervisningen i alle obligatoriske fag, jævnfør dog bekendtgørelsens § 8 om fritagelse fra et fag. Her er fastsat, at en elev med forældrenes samtykke i ganske særlige tilfælde kan fritages for undervisningen i et fag, hvis det skønnes umuligt at afhjælpe elevens vanskeligheder gennem supplerende undervisning, jævnfør folkeskolelovens § 5, stk. 6. Det er en betingelse, at eleven får anden undervisning i stedet.

4. Optagelse i skolen af tosprogede børn og henvisning til særlig undervisning, jævnfør bekendtgørelsens § 2

4.1. Optagelse

Børn, som har gået i skole i udlandet, placeres på det klassetrin, der svarer til deres skolealder, jævnfør folkeskolelovens § 12, stk. 1. Hvis det skønnes hensigtsmæssigt, kan de dog med forældrenes tilslutning placeres et klassetrin under deres skolealder, så de får mere tid til at lære dansk.

Tosprogede elever med sprogstøttebehov har ret til supplerende undervisning i dansk som andetsprog. Denne undervisning gives i videst muligt omfang som en dimension i den almindelige undervisning.

4.2. Henvisning til særlig undervisning i dansk som andetsprog

Ved optagelsen af en tosproget elev skal der tages stilling til, om eleven har behov for undervisning i dansk som andetsprog, og i bekræftende fald om behovet kan opfyldes ved en supplerende undervisning efter bekendtgørelsens § 3, eller om eleven skal henvises til basisundervisning i dansk efter bekendtgørelsens § 4.

Kommunalbestyrelsen afgør, om følgende sker centralt eller på den enkelte skole:

- Vurderingen af tosprogede elevers behov for undervisning i dansk som andetsprog.
- Beslutning om henvisning til anden skole end distriktsskolen (se kapitel 8).
- Beslutning om henvisning til dansk som andetsprog efter § 3 (supplerende undervisning) og § 4 (basisundervisning).

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der skal indgå bestemte screeningsmaterialer eller test, ekstern sagkyndig bistand eller lignende som grundlag for beslutning om iværksættelse af undervisning i dansk som andetsprog.

Til vurdering af elevens sproglige udvikling ved skolestart og skoleskift, herunder om barnet/eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andetsprog, udvikler Undervisningsministeriet screeningsmaterialer, som vil blive stillet til rådighed for kommunerne i 2007.

Sagkyndig bistand inddrages ved beslutningen om:

- hvorvidt barnet vil kunne deltage i undervisningen i en almindelig klasse med supplerende undervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 3, eller eksempelvis skal henvises til en modtagelsesklasse, jævnfør bekendtgørelsens § 4,
- hvorvidt barnet har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog og eventuelt vil kunne henvises til en anden skole end distriktsskolen, jævnfør bekendtgørelsens § 9.

Den sagkyndige vurdering foretages af en person, som har den fornødne faglige viden om dansk som andetsprog og om børns generelle sprogudvikling. Det er vigtigt, at den sagkyndige i vurderingen har for øje, at barnet/eleven er i gang med en sproglig udvikling på både modersmålet og dansk. Barnet/eleven har således en viden om sprog, som det gør brug af i den fortsatte tilegnelse af dansk. Derfor kan det være nyttigt at inddrage tosproget personale, som kan vurdere barnets/elevens sproglige kompetencer på modersmålet til brug for en vurdering af elevens samlede sproglige kompetence.

Forældrene skal inddrages i beslutningen om henvisning til dansk som andetsprog. Det er afgørende, at forældrene orienteres om foranstaltningerne for den supplerende undervisning i dansk som andetsprog, samt om betydningen af at deres barn deltager i denne. Det er tillige af stor betydning at sikre forældrenes opbakning, da det er afgørende for elevernes motivation, samt for deres tilegnelse af dansk og det faglige udbytte, at skole og hjem samarbejder herom.

4.3. Den løbende vurdering af behovet for supplerende undervisning i dansk som andetsprog

Klassens lærere må til stadighed følge udviklingen i tilegnelsen af dansk hos de tosprogede elever. Hvis det skønnes, at en elev har behov for undervisning i dansk som andetsprog, der går ud over rammerne for klassens almindelige undervisning, må klasselæreren give indstilling herom til skolens leder. Hvis lærere i andre fag mener, at eleven har behov for supplerende undervisning i dansk som andetsprog, må de gøre klasselæreren, der som oftest tillige er klassens lærer i dansk, opmærksom herpå.

Det kan være en fordel at inddrage kollegaer med særlige kvalifikationer i dansk som andetsprog i disse vurderinger. Det kan for eksempel være kollegaer fra skolens sprogcenter, hvis et sådant findes.

Undervisningen i dansk som andetsprog skal gives i et omfang og af en varighed, der modsvarer den enkelte elevs forudsætninger og behov.

Eleverne skal løbende vurderes i forhold til de bindende trin- og slutmål for faget dansk som andetsprog og skolens øvrige fag, med henblik på at vurdere om der stadig er et behov for supplerende undervisning i dansk som andetsprog. Henvisningen efter bekendtgørelsens § 3 skal opretholdes, så længe behovet findes.

Til brug for vurdering af elevernes sproglige udvikling undervejs i skoleforløbet udvikler Undervisningsministeriet test til brug på 5. og 7. klassetrin. Testene, som forventes klar medio 2008, vil blive stillet til rådighed for

kommunerne. Testene kan supplere de obligatoriske test i fagene dansk, matematik, engelsk, naturfagene fysik/kemi, biologi og geografi, med henblik på at vurdere om der fortsat er behov for undervisning i dansk som andetsprog.

4.4. Tosprogede børns forudsætninger i dansk ved optagelsen i skolen

Børn, som er opvokset i Danmark

Mange af de tosprogede børn er født og opvokset her i landet og har modtaget obligatorisk sprogstimulering i op til tre år, hvis der har været behov herfor.

Hensigten med obligatorisk sprogstimulering er at sikre, at alle tosprogede børn kan påbegynde skolegangen uden sprogmæssige problemer. Færre vurderes at have behov for basisundervisning, hvis de har deltaget i obligatorisk sprogstimulering. En evaluering af sprogstimuleringsindsatsen fra december 2002 viser, at kommunerne oplever et fald i andelen af tosprogede småbørn uden kendskab til dansk ved skolestart. Samtidig giver kommunerne i overvejende grad udtryk for, at tosprogede børn fortsat vil have behov for støtte i deres dansktilegnelse ved optagelsen i skolen og gennem skoleforløbet.

Børn, som er tilflyttet Danmark umiddelbart inden optagelsen i folkeskolen

Børnene har almindeligvis ikke noget forhåndskendskab til dansk og må derfor henvises til basisundervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 4.

Eleverne kan dog have fået danskundervisning i en eventuel asylfase afhængig af asylfasens længde. Disse elever er kommet i gang med tilegnelsen af basisfærdigheder på dansk. Elevernes behov for særlig undervisning i dansk som andetsprog må vurderes i det konkrete tilfælde.

5. Supplerende undervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 3

5.1. Indholdet af den supplerende undervisning

Denne undervisning er beregnet for elever, som ved optagelsen har sproglige forudsætninger for at kunne deltage i klassens undervisning, men som alligevel har behov for undervisning i dansk som andetsprog, jævnfør formålet med faget.

Sprogundervisningen i faget dansk som andetsprog tilrettelægges ud fra fagets trin- og slutmål, jævnfør *Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog*, hvortil der henvises.

Indholdet af den supplerende undervisning er blandt andet følgende:

- Forforståelse i forbindelse med tekster eller temaer, der arbejdes med i klassen.
- Læse- og skriveudvikling på andetsproget.
- Mundtlig og skriftlig udtryksfærdighed på andetsproget, herunder kommunikationsstrategier.
- Lytteforståelse og lyttestrategier.
- Udvikling af elevens ordforråd og begreber i de enkelte fag, for eksempel natur/teknik eller matematik.
- Udtale.
- Sproglig og kulturel bevidsthed.
- Viden om sprogtilegnelse og egen læring.
- Sprogbrug, sproglig variation og sproglig normering.

- Undervisning i udvalgte dele af sprogsystemet.
- Forberedelse af fælles aktiviteter i klassen.
- Gennemgang af tekster, der læses i klassen, med henblik på sproglig og kulturel forståelse.
- Evaluering og efterbearbejdelse af undervisningsforløb m.m.

5.2. Organisationsformer

Den supplerende undervisning i dansk som andetsprog gives som en sproglig dimension i undervisningen, som holdundervisning eller lignende.

I en undersøgelse af den danske folkeskole peger OECD på, at det er en særdeles uhensigtsmæssig løsning, at tosprogede elever er nødt til at udeblive fra timer i andre fag for at drage nytte af den ekstra hjælp i dansk. Det er derfor fastsat i bekendtgørelsen, at den supplerende undervisning i dansk som andetsprog, som ikke foregår som en integreret del af undervisningen i klassen, almindeligvis foregår uden for den almindelige undervisningstid, så eleven ikke går glip af den undervisning, der finder sted i klassen.

Afhængig af den enkelte elevs sproglige forudsætninger på dansk kan den supplerende undervisning i dansk som andetsprog organiseres på flere måder:

Dansk som andetsprog som dimension i undervisningen

1. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som en integreret del af undervisningen i klassen, hvor faglærerne tilrettelægger undervisningen i overensstemmelse med andetsprogpædagogiske metoder, der tager højde for, at eleven tilegner sig dansk og det pågældende fags indhold sideløbende.
2. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som ovenstående, og derudover tilknyttes en ekstra lærer i undervisningen, der supplerer fagundervisningen med dansk som andetsprog.

Dansk som andetsprog som dimension i undervisningen og derudover supplerende undervisning

3. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som en integreret del af undervisningen i klassen, jævnfør punkt 1 og 2. Derudover gives undervisning i dansk som andetsprog *uden for den almindelige* undervisningstid.
4. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som en integreret del af undervisningen i klassen, jævnfør punkt 1 og 2. Derudover gives undervisning i dansk som andetsprog *uden for* klassen *i* undervisningstiden. I tillæg hertil gives undervisning i dansk som andetsprog *uden for den almindelige* undervisningstid om nødvendigt.

Det betyder, jævnfør figuren side 33, at supplerende undervisning i dansk som andetsprog i videst muligt omfang gives i tilknytning til undervisningen i klassen ved undervisningsdifferentiering og ved brug af andetsprogpædagogiske metoder samt ved tilknytning af ekstra lærer, når dette er nødvendigt. Har eleven derudover behov, skal denne undervisning gives uden for den almindelige undervisningstid, medmindre elevens sproglige formåen gør det nødvendigt, at den supplerende undervisning gives i skoletiden uden for klassens rammer.

Til inspiration for tilrettelæggelsen af undervisningen i dansk som andetsprog henvises til filmen *Dansk som andetsprog i folkeskolen – om organisering af undervisningen*, produceret med støtte fra Undervisningsministeriet.

5.2.1. Undervisning i dansk som andetsprog som sproglig dimension i undervisningen

Ved tilrettelæggelsen af klassens undervisning må der tages hensyn til, at der i klassen findes tosprogede elever med behov for støtte i dansktiltagelsen sideløbende med den faglige tilegnelse.

Det gælder ikke mindst i den begyndende læseundervisning, hvor det er vigtigt at være opmærksom på, at læsetiltagelsen finder sted på andetsproget for de tosprogede elever. Derfor er det nyttigt at organisere læseundervisningen, så eleven får mange forskellige sanseindtryk til støtte for indholdsforståelsen. Eksempelvis gør man på Grantofteskolen i Ballerup Kommune brug af interaktive whiteboards i læseundervisning i indskoling, hvilket giver eleverne gode muligheder for en aktiv læsetiltagelse med brug af mange sanser.

Hvis eleven ikke har stort behov for undervisning i dansk som andetsprog, vil dette behov kunne imødekommes, ved at klassens lærere differentierer undervisningen i overensstemmelse med andetsprogpædagogiske metoder. Sådanne metoder tager højde for, at eleven tilegner sig dansk og det pågældende fags indhold sideløbende.

Det er væsentligt, at alle lærere påtager sig ansvar for undervisningen af tosprogede elever i fagundervisningen. Det er i den sammenhæng vigtigt at

vælge varierede arbejdsformer, herunder gruppearbejde, samarbejde mellem to elever og projektarbejde. Man kan herved tilrettelægge undervisningsaktiviteterne ud fra elevernes forskelligartede forudsætninger, herunder om eleverne har dansk som modersmål eller som andetsprog. Undervisningen tilrettelægges i klassen med passende hensyn til elevernes sproglige formåen. Det betyder, at undervisningen tilrettelægges under hensyn til trin- og slutmål for de enkelte fag samt trin- og slutmål for faget dansk som andetsprog.

Til inspiration kan henvises til følgende udgivelser af Helle P. Laursen i forbindelse med aktionsforskningsprojekter igangsat i 2002 som et samarbejde mellem CVU København & Nordsjælland og Københavns Kommune. Projekterne er rapporteret gennem følgende udgivelser:

- 1) *Tosprogethed, sproglig bevidsthed og sprogpædagogik* (2003).
- 2) *Dansk som andetsprog i fagene* (2003).
- 3) *Den sproglige dimension i naturfagsundervisningen* (2004).
- 4) *Dansk som andetsprog i relation til danskfaget* (2005).
- 5) *Intersprogsanalyse og andetsprogspædagogik* (under udgivelse).

5.2.2. Dansk som andetsprog i klassen ved tilknytning af ekstra lærer

Kan elevens behov for undervisning i dansk som andetsprog ikke imødekommes alene ved undervisningsdifferentiering, kan tilknyttes en ekstra lærer – eventuelt tosproget – i undervisningen, der har de fornødne kvalifikationer i dansk som andetsprog. Læreren kan supplere undervisningen med yderligere undervisningsdifferentiering herunder holddannelse.

Undervisningen i dansk som andetsprog, som bliver tilrettelagt i samarbejde med klasselæreren, kan støtte det faglige indhold i klassen eller på årgangen, ved for eksempel at arbejde med ordforråd relateret til et bestemt tema. Eller det kan være arbejdet med læseforståelse i forbindelse med læsning af en roman. Elever, som har behov for en mere intensiv udvikling af deres andetsprogskompetence, bør dog også tilbydes supplerende undervisning i dansk som andetsprog uafhængigt af hjemklassens arbejde, jævnfør afsnit 5.2.3. – om dansk som andetsprog uden for den almindelige undervisningstid.

Vurderingen af behovet for en ekstra lærer tager udgangspunkt i elevens behov for supplerende undervisning, og hvor meget der kan nås inden for rammerne af undervisningsdifferentiering. Når der tilknyttes en ekstra lærer til klassen, beror det på, at eleverne er vurderet til at have et mere omfattende behov for supplerende sprogstøtte for at kunne få det fulde udbytte af undervisningen.

I de kommuner, hvor man har valgt at ansætte tosprogede lærere, er det muligt at nyttiggøre elevernes modersmål i fagundervisningen, særligt med det sigte at eleven lærer dansk og samtidig tilegner sig det faglige indhold i fagene. I undervisningen kan den tosprogede lærer give forklaringer eller komme med uddybninger om det faglige indhold, som klassen arbejder med, på elevens modersmål og på denne vis bidrage til, at eleven får det fulde udbytte af undervisningen. For eksempel har Københavns Kommune igennem flere år etableret sproggrupper i almindelige klasser og her tilknyttet tosprogede lærere til undervisningen.

Modersmålet kan være en genvej til at tilegne sig dansk sideløbende med det faglige indhold.

Er der ikke mulighed for at ansætte tosprogede lærere, kan eleverne opfordres til at bruge hele deres sproglige kompetence i tilegnelsen af ny viden. Eksempelvis ved at eleverne opmuntres til at bruge det sprog, de er bedst til, i forskellige situationer.

5.2.3. Dansk som andetsprog uden for den almindelige undervisningstid

Tilegnelsen af dansk som andetsprog, som led i den almindelige klasseundervisning, må for mange af de tosprogede elever i perioder suppleres med undervisning uden for klassens almindelige undervisning før eller efter undervisningstid eller i eventuelle mellemtimer.

Det er en individuel vurdering af elevens sproglige behov, som ligger til grund for beslutningen, om hvorvidt en sådan undervisning er nødvendig. Det skal dog understreges, at denne undervisning supplerer dansk som andetsprog som dimension i undervisningen i klassen.

En evaluering af dansk som andetsprog, som Undervisningsministeriet har ladet gennemføre i 2004, har blandt andet vist, at der i faget dansk som andetsprog sjældent undervises i øvrige fag, og at der i øvrige fag sjældent er bevidsthed om dansk som andetsprog.

Det er vigtigt, at undervisningen i dansk som andetsprog, som ligger uden for den almindelige undervisningstid, koordineres med undervisningen i de øvrige fag.

Til inspiration for tilrettelæggelsen af undervisningen i dansk som andetsprog kan det nævnes, at en kommune har valgt at give den supplerende undervisning i form af to ugentlige lektioner før skoledagen begyndelse. De øvrige elever møder senere de pågældende dage. Derved går de tosprogede elever ikke glip af undervisningen i klassen, og de har samtidig mulighed for at følges med klassekammerater til fritidsaktiviteter efter skoletid.

5.2.4. Dansk som andetsprog i undervisningstiden uden for klassens rammer

Tilegnelsen af dansk som andetsprog må for mange af de tosprogede elever i perioder støttes ved en supplerende undervisning uden for klassens almindelige undervisning før eller efter undervisningstid eller i eventuelle mellemtimer, jævnfør afsnit 5.2.3 ovenfor. Nogle tosprogede elever kan dog have behov, for at undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges uden for klassen og i den ordinære undervisningstid, på grund af et utilstrækkeligt dansk.

Denne undervisning er udelukkende tiltænkt elever, som på grund af omfanget af deres sproglige behov vurderes ikke at få udbytte af undervisningen i klassen, selvom de får supplerende undervisning uden for undervisningstiden i dansk som andetsprog.

Det kan for eksempel dreje sig om en elev, som er udsluset fra en modtagelsesklasse, og som stadig har et meget stort behov for støtte i tilegnelsen af det danske sprog. Her kan det være vurderingen, at eleven ikke vil få til-

strækkeligt udbytte af at deltage i klassens undervisning til trods for de mulige organiseringsformer, som er beskrevet i afsnit 5.2.1. – 5.2.3., og at det derfor ikke giver mening at give den supplerende undervisning alene uden for den almindelige undervisningstid. Der kan i visse tilfælde være behov for at supplere ovennævnte organiseringsformer med undervisning i dansk som andetsprog parallelt med klassens undervisning i visse fag.

Undervisningen gives på hold eller som enkeltmandsundervisning, der dog normalt kun gives i tilfælde, hvor en elev ikke kan undervises sammen med andre elever med tilsvarende behov.

Det er afgørende for de tosprogede elevers sproglige og faglige udvikling, at sprogundervisningen i dansk som andetsprog koordineres med den faglige udvikling, så eleverne ikke sækker bagud, mens de modtager sprogundervisning uden for klassen.

5.3. Sprogcenter

Ordninger, hvor der tildeles et team af lærere et antal årlige timer til supplerende undervisning i dansk som andetsprog, kaldes ofte et sprogcenter. Der tillægges typisk centret et lokale med relevante undervisningsmaterialer, således at holdundervisningen placeres her. De pågældende lærere kan tillige gå ud i klassen og give støtte her, jævnfør ovenfor. Hvis undervisningen gives i klassen som en tolærerordning, er det vigtigt, at lærerne på forhånd har gjort sig klart, hvordan andetsprogsundervisningen skal praktiseres, så eleverne får en målrettet undervisning i dansk som andetsprog.

Sprogcentrets resurser kan også omfatte fortsat undervisning i dansk som andetsprog efter bekendtgørelsens § 6, herunder etablering af forløb, hvor der sættes særlig fokus på sprogtilgængelsen for grupper af tosprogede elever, jævnfør kapitel 9.

Det er en fordel, hvis de involverede lærere har forholdsvis mange timer i centret. Herved opnås mulighed for en fleksibel udnyttelse af resurserne til de tosprogede elever. Lærerne i sprogstøttecentre kan ud over selve

undervisningen være rådgivende og informerende over for det øvrige personale på skolen vedrørende dansk som andetsprog i alle faglige og sociale aktiviteter på alle klassetrin. Sprogstøttecentre kan blandt andet medvirke til:

- at sikre de tosprogede elever et mere målrettet undervisningstilbud til hjælp for deres dansksproglige udvikling,
- at sikre en udvikling af undervisningskompetencen på hele skolen i forhold til at medtænke dansk som andetsprog i alle fag og aktiviteter,
- at udvikle et fagligt kraftcenter, som kan være rådgivende og initiativtagende i forhold til undervisning af skolens tosprogede elever,
- at undervisningen i dansk som andetsprog på skolen kan opbygges fleksibelt, hvilket for eksempel vil sige, at sprogstøttecentrets tilbud om kurser kan tilgodese forskellige behov hos de tosprogede elever,
- at opbygge en materialesamling, som er specielt velegnet til undervisning i dansk som andetsprog,
- at foretage og rådgive om sprogvurderinger af tosprogede elever.

Flere kommuner har beskrevet deres ordninger med sprogcenterfunktionen. Eksempelvis har Københavns Kommune udsendt "Vejledning om sprogcentre i Københavns folkeskoler", og Århus Kommune har udsendt "Vejledning til sprogstøttecentre ved Århus Kommunale Skolevæsen".

5.4. Kursustilbud

Ved kursustilbud forstås en række intensive kurser med et bestemt indhold gennemført over en kortere periode uden for den almindelige undervisningstid.

Målgruppen for disse kurser er ofte alle skolens tosprogede elever, ikke nødvendigvis kun dem, som til daglig modtager sprogstøtteundervisning. Elevernes fremgang under kursusforløbet beskrives over for klasselæreren ved kursusforløbets afslutning.

Eksempler på kurser, som kan oprettes:

- Sprog og bevægelse med henblik på større sikkerhed i brug af præpositioner.
- Lyttekursus.
- Kommunikationskursus med bevidstgørelse om kommunikationsstrategier.
- Procesorienteret skrivning.
- Tekstlæsning med fokus på forståelse, ordforråd og gættestrategier.
- Ordforråd i eksamensopgaver.
- Mundtlig eksamenstræning.
- Fagspecifikke kurser, for eksempel ordforråd i fysik, matematik eller natur/teknik.

For nyudslusede elever fra modtagelsesklasserne kan der tilrettelægges et kursus, som skal lette overgangen fra modtagelsesklasseundervisningen til undervisningen i den nye klasse. Her kan blandt andet undervises i de strategier, eleven kan anvende i klassen, når der bliver givet en besked/forklaring, eleven ikke forstår, og når der er ord og begreber i en tekst, eleven ikke forstår. Der arbejdes altså med, hvordan eleven lærer.

5.5. Omfang og varighed af den supplerende undervisning

Timetal og elevtal afgøres af kommunen/skolen på grundlag af elevernes behov.

For børnehaveklassen til 3.-klasse gælder det, at den supplerende undervisning uden for den almindelige undervisningstid alene kan gives i det omfang, undervisningen kan foregå inden for den i folkeskolelovens § 16, stk. 3, fastsatte længste skoledag på højst seks timer, bortset fra særlige arrangementer som for eksempel temadage. For de øvrige klassetrin skal de rammer, som kommunalbestyrelsen fastsætter for skoledagens længde, tage højde for, at den nævnte undervisning almindeligvis foregår uden for den almindelige undervisningstid.

Hvor længe undervisningen fortsætter, afhænger af elevernes behov. Elevernes fremgang i undervisningen må evalueres regelmæssigt, med henblik på en vurdering af om undervisningen bør fortsætte eller ophøre. Til brug herfor udvikler Undervisningsministeriet to test i dansk som andetsprog på 5. og 7. klassetrin, som stilles til rådighed for kommunerne.

Det er tillige vigtigt at være opmærksom på, at nogle tosprogede elever gennem skoleforløbet vil have behov for supplerende støtte i dansk som andetsprog for eksempel ved introduktionen af nye fag, jævnfør kapitel 9.

Af en evaluering af dansk som andetsprog i folkeskolen, som Undervisningsministeriet har ladet gennemføre i 2004, fremgår det, at omfanget af den undervisning, en tosproget elev med et givet behov tilbydes, er helt afhængig af:

- hvilken kommune eleven bor i,
- hvilken skole eleven er indskrevet på,
- hvilken klasse eleven går i.

Det fremgår tillige, at der er grupper af tosprogede elever, som ikke modtager den undervisning i dansk som andetsprog, som de har behov for og lovfæstet krav på.

Det skal derfor pointeres, at kommunerne er forpligtet til at give de tosprogede elever et undervisningstilbud, der opfylder lovens og bekendtgørelsens krav.

5.6. Holddannelse

Holddannelse er muligt for 1. til 10. klassetrin og kan ske på baggrund af pædagogiske eller praktiske grunde. Den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen kan inddrages som en del af grundlaget for den pædagogisk begrundede holddannelse.

- Hvis den løbende evaluering på 1. til 7. klassetrin indgår som en del af grundlaget, kan holddannelsen inden for det enkelte fag tidligst ske

efter skoleårets begyndelse og kun omfatte dele af det enkelte fags stofområder samt kun ske for kortere kurser.

- Hvis den løbende evaluering på 8. til 10. klassetrin indgår som en del af grundlaget, kan holddannelsen inden for det enkelte fag godt ske fra skoleårets begyndelse og omfatte større dele af det enkelte fags stofområder. Dog kan holddannelse ikke planlægges på forhånd for et helt år ad gangen.

Klassen er dog omdrejningspunktet i skolen, og det er her, elever skal undervises den overvejende del af undervisningstiden, det vil sige mere end halvdelen af undervisningstiden.

Holddannelse kan ske inden for den enkelte klasse og på tværs af klassetrin for hermed at styrke mulighederne for at tilgodese princippet om undervisningsdifferentiering.

Der kan holddannes i faget dansk som andetsprog, således at tosprogede elever med sprogstøttebehov, som får supplerende undervisning uden for klassens rammer, inddeles på hold efter deres sproglige behov eller andre pædagogiske kriterier.

Der kan også holddannes i folkeskolens øvrige fag på baggrund af behov for undervisning i dansk som andetsprog. Denne holddannelse kan ske i en klasse eller på tværs af klasser og klassetrin.

Eksempelvis kan undervisningen tilrettelægges, så der kan etableres et hold i historie for 6.-klasserne, hvor eleverne undervises i historie med fokus på udviklingen af dansk som andetsprog sideløbende.

Tilrettelæggelsen og organiseringen af undervisningen må tage udgangspunkt i den enkelte elevs behov og forudsætninger.

5.7. Dansk som andetsprog i fritiden

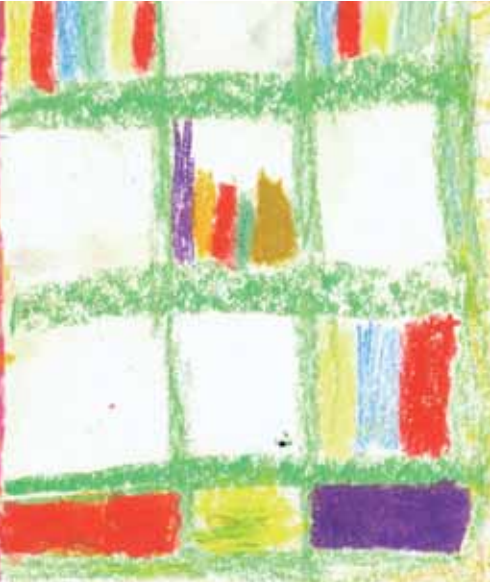
For tosprogede elever, som går i en skolefritidsordning (SFO), er det ligeledes væsentligt, at personalet her påtager sig et ansvar og bidrager aktivt til elevernes dansksproglige udvikling. Aktiviteterne og samværet i SFO giver de tosprogede elever mulighed for at bruge og tilegne sig dansk sprog i andre sammenhænge end ved undervisningen i klassen. Alt pædagogisk personale, der er i kontakt med de tosprogede elever, må derfor betragte sig som vigtige sprogmodeller for eleverne.

Der henvises til dvd'en *Dansk som andetsprog også i fritiden – en film om samarbejde mellem SFO og skole*, som er udgivet med støtte fra Undervisningsministeriet, 2006.

rt sort
en grøn
i rød
blå
in brun

bibliotek

6. Basisundervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 4

6.1. Indhold af basisundervisningen

Basisundervisningen i dansk som andetsprog tager sigte på elever, som ved optagelsen ikke har sproglige forudsætninger for at kunne deltage i klassens undervisning med rimeligt udbytte.

Basisundervisningen gives i to former, enten i modtagelsesklasser eller på hold.

- Modtagelsesklasser kan have op til tolv elever, og spændet mellem eleverne kan højst være tre klassetrin.
- Hold med basisundervisning kan omfatte op til syv elever og har ingen begrænsning på aldersforskel mellem eleverne.

Det skal bemærkes, at basisundervisning på hold ikke må forveksles med den supplerende undervisning på hold for elever, der er optaget i almindelig klasse. Basisundervisning på hold danner grundlaget for elevens undervisning på samme måde som en klasse.

Disse elever gennemgår basisforløb i dansk i et selvstændigt sammenhængende undervisningsforløb i modtagelsesklasser eller på særlige hold. Sigtet med denne undervisning er at bibringe eleverne de basale dansksproglige forudsætninger for med udbytte at kunne følge undervisningen i en almindelig klasse.

Undervisningen tilsigter at give eleverne grundlæggende færdigheder i dansk som andetsprog, som beskrevet i *Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog*. Trin- og slutmål efter to års undervisning for henholdsvis børn optaget i skolen i seksårsalderen og senere ankomne elever er angivet i faghæfte 19 og er de mål, der skal arbejdes med i basisundervisningen, som maksimalt strækker sig over to år. Sprogundervisningen i dansk som andetsprog for elever med behov for basisundervisningen skal i videst muligt omfang koordineres og integreres med de øvrige fag og med den klasse, eleven senere forventes placeret i.

Dansk skal kunne anvendes aktivt både mundtligt og skriftligt. Ordforråd inden for folkeskolens forskellige fag bør indgå i undervisningen. Der henvises til *Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog*.

Ligesom i anden undervisning i folkeskolen bør undervisningsdifferentiering være et centralt element ved tilrettelæggelsen af basisundervisningen i dansk som andetsprog. Der bør løbende ske en evaluering af elevernes udbytte af undervisningen. Effektiviteten i basisundervisningen bør vurderes ud fra elevernes egne forudsætninger.

I flere kommuner har man arbejdet med at evaluere elevernes sproglige progression undervejs i forløbet i modtagelsesklasse. For eksempel har Århus Kommune i 2003 udarbejdet publikationen *Evaluerings- og udslusningsmateriale*.

Ved valg af redskaber til evaluering bør man anlægge en bred sprog- og kulturforståelse og ikke et snævert formelt sprogsyn.

Undervisningen skal tillige fremme elevernes kendskab til dansk kultur- og samfundsforhold.

Basisundervisningen optager en væsentlig del af elevernes undervisningstid i op til to år. Undervisningen i modtagelsesklasser og på hold må blandt andet gennem valget af undervisningsmaterialer og emner tilrettelægges, således at den kan fremme elevernes udvikling inden for forskellige fagom-

råder. Herudover fremmes elevernes kendskab til folkeskolens fag, ved at eleverne efterhånden deltager i timer i den almindelige klasse.

6.2. Varighed

Basisundervisningen i dansk afsluttes endeligt, når eleverne er i stand til at deltage i klassens undervisning i alle fag. Hvornår dette sker, afhænger af en vurdering af den enkelte elevs standpunkt i dansk som andetsprog. Det er fastsat i bekendtgørelsens § 4, stk. 6, at et ophold i en modtagelsesklasse ikke kan overstige to år. Hvis eleven fortsat har behov for undervisning i dansk som andetsprog, må den gives i medfør af bekendtgørelsens § 3.

Bestemmelsen gælder, jævnfør bekendtgørelsens § 4, stk. 6, ikke for elever, der optages i folkeskolen på mellemtrinnet eller senere uden tidligere at have modtaget undervisning i at læse og skrive. Disse elever vil som regel have brug for særlig undervisning i mere end to år, hvis de skal have mulighed for at opnå et alderssvarende læseniveau. Der tænkes på elever, som optages i skolen efter starten af 3.- eller 4.-klasse. Der henvises til afsnittet nedenfor om særlige modtagelsesklasser for analfabetiske elever.

Ved ophør af basisundervisningen skal der etableres et samarbejde med den modtagende klasse. Det må forventes, at tosprogede elever ved udslusningen fra basisundervisningen fortsat vil have et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog. Derfor vil udslusningen sædvanligvis ske til en almindelig klasse på samme skole, hvor basisundervisningen har fundet sted.

Det vil sige, at en udslusning fra basisundervisningen ikke i sig selv medfører en revurdering af elevens henvisning, jævnfør bekendtgørelsens §§ 9 og 10. Vurderingen, af om eleven fortsat har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, skal ske løbende og ophører, når behovet ikke længere eksisterer. Der henvises til kapitel 8.

6.3. Basisundervisning i modtagelsesklasser

Timetal i modtagelsesklasser

I en kortere periode efter påbegyndelse af basisundervisningen kan timetallet være lavere end for andre elever på det pågældende klassetrin, dog mindst 20 timer om ugen. Timetallet kan naturligvis godt være højere end 20. Den enkelte elevs samlede timetal skal senest efter tre måneder fra undervisningens begyndelse mindst udgøre det timetal, som gælder for den almindelige klasse, som eleven har tilhørsforhold til, jævnfør nedenfor.

Eleven skal i begyndelsen have den overvejende del, det vil sige mere end halvdelen, af sine timer som basisundervisning i dansk som andetsprog i modtagelsesklassen. Efterhånden som eleven med udbytte kan deltage i dele af undervisningen i den almindelige klasse, erstattes eller suppleres nogle af timerne i modtagelsesklassen med timer i den almindelige klasse, jævnfør nedenfor.

Antal elever og klassetrin

Det er i bekendtgørelsen fastsat, at elevtallet i modtagelsesklassen ved skoleårets start ikke må overstige 12. Baggrunden for dette maksimum er, at der i sådanne klasser som oftest undervises elever med meget forskellige forudsætninger, for så vidt angår alder og modersmål. Desuden findes der i klasserne både elever, som lige har startet indlæringen af dansk, og elever, som har deltaget i undervisningen i dansk som andetsprog gennem længere tid. Undervisningen må derfor differentieres i endnu videre omfang end i almindelige klasser.

Der sker i sådanne klasser både optagelse af nye elever og udskrivning af elever i løbet af skoleåret. Det må anbefales, at skolen for eksempel indsætter en ekstra lærer, hvis elevtallet kommer til at overstige 12 i løbet af skoleåret.

Hvis elevtallet i modtagelsesklassen er relativt lavt, kan sprogundervisningen blive mere intensiv, og der er grund til at antage, at eleverne hurtigere vil kunne udsluses fra modtagelsesklassen. Det fremgår af bekendtgørelsens § 4, stk. 3, at en modtagelsesklasse højst må spænde over tre klassetrin. Hvis elevtallet er tilstrækkeligt, bør der oprettes modtagelsesklasser for et eller to

klassetrin. Er der derimod for få elever til at danne modtagelsesklasser for højst tre klassetrin, må der etableres aldersinddelte hold.

Er der behov for at henvise børnehaveklassebørn til en modtagelsesklasse, må man her være klar over, at undervisningen ikke på samme måde som i andre klasser kan baseres på skriftlige materialer, og at der af den grund er brug for undervisningsdifferentiering i særlig grad, hvis modtagelsesklassen både omfatter børnehaveklasse og andre klassetrin. Det må derfor anbefales, at man opretter særlige modtagelsesklasser for det nævnte alderstrin.

Tilhørsforholdet til en almindelig klasse

Når en elev henvises til undervisning i en modtagelsesklasse, skal der samtidig afsættes en plads til eleven i en almindelig klasse på samme skole og etableres et tilhørsforhold til denne klasse.

Eleverne vil ofte fra begyndelsen eller efter ganske kort tid kunne deltage i enkelte timer i den almindelige klasse, for eksempel i idræt og billedkunst og i fag, hvor eleven har særlige forudsætninger. Efterhånden som eleven lærer at forstå og tale dansk, skal eleven deltage i nogle timer i den almindelige klasse, for eksempel i de praktisk-musiske fag og i matematik. Har tilflyttede elever deltaget i undervisning i engelsk eller andre fremmedsprog i en skole i udlandet, kan de ofte ret hurtigt deltage i den almindelige undervisning i dette sprog. Det må vurderes individuelt, hvilke timer i den almindelige klasse eleven kan deltage i og fra hvilket tidspunkt.

Nyttiggørelse af modersmål

Der kan oprettes modtagelsesklasser, der er beregnet for elever med samme modersmål, for eksempel arabiske og somaliske modtagelsesklasser. Her kan undervisningen i dansk som andetsprog i højere grad tilrettelægges med udgangspunkt i elevernes modersmål, og der kan tillige drages nytte af tosprogede lærerkræfter.

I modtagelsesklasser, som omfatter flere sproggrupper, kan der i enkelte timer tilknyttes tosprogede lærerkræfter i de forskellige sprog. Det vil lette kommunikationen mellem eleverne og klassens lærere. Elevens modersmål kan således være en genvej til tilegnelse af dansk og ny viden.

Særlige modtagelsesklasser for analfabetiske elever

I de senere år har man i Danmark modtaget mindre grupper af flygtningebørn, som ikke har gået i skole i hjemlandet, selvom de ville have været undervisningspligtige gennem flere år ifølge danske regler. Børnene er således analfabeter ved optagelsen i skolen, uden at skolen dog kan placere dem på de yngste klassetrin. Disse børn kaldes i fagsproget for ægte analfabeter, det vil sige, at de ikke har lært at læse eller skrive på deres eget modersmål. Der kan også være tale om såkaldte latinske analfabeter. Det vil sige børn, som har gået i skole i deres hjemland og lært at læse og skrive på eget modersmål, men dette sprog har et andet alfabet end det danske med latinske bogstaver. Der kan for eksempel være tale om børn fra arabisktalende lande, fra Iran og fra Kina.

Hvis der findes et tilstrækkeligt antal elever i en kommune, anbefales det at oprette særlige modtagelsesklasser for elevgruppen. Hvis der ikke er tilstrækkeligt mange elever, bør der oprettes særlige hold.

Det er ønskeligt, at lærere, som har erfaringer med læseundervisning, medvirker i undervisningen. Det kan også være hensigtsmæssigt at inddrage en tosproget lærer i den grundlæggende læseundervisning.

6.4. Hold med basisundervisning

Elevtal og timetal

Det er fastsat i bekendtgørelsens § 4, stk. 4, at elevtallet på hold med basisundervisning højst må udgøre syv. Da undervisning med højst syv elever kan være mere intensiv end undervisning i en modtagelsesklasse med 12 elever og giver bedre mulighed for undervisningsdifferentiering, kan basisundervisning på hold spænde over mere end tre klassetrin.

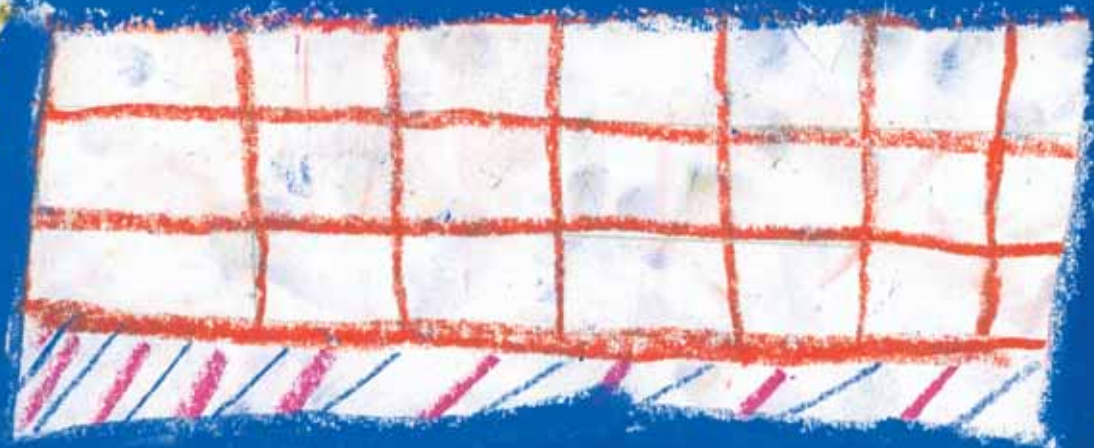
Elever på hold skal ligesom elever i modtagelsesklasser senest efter tre måneder have alderssvarende timetal.

Basisundervisning i dansk som andetsprog gives sædvanligvis kun som enkeltmandsundervisning, hvis der ikke findes andre elever, som den pågældende elev kan undervises sammen med.

Basishold for bestemte sproggrupper

Der kan med fordel oprettes hold for elever med samme modersmål for derved i højere grad at kunne drage nytte af sammenligninger mellem dansk og modersmålet. Det kan bedst opnås ved at knytte tosprogede lærerkrafter til undervisningen.

MATEMATIK

1.9	10+10	7.5
	5.8	3.6
4.6		

7. Udvidede modtagelsesklasser, jævnfør bekendtgørelsens § 5

Elever, som ankommer til Danmark, efter at de er fyldt 14 år, vil i mange tilfælde ikke kunne nå at tilegne sig dansk på et niveau, hvor de kan følge undervisningen i en almindelig klasse i alle fag.

For disse elever kan man i kommuner, hvor der findes et tilstrækkeligt elevtal, oprette udvidede modtagelsesklasser for 8. til 10. klassetrin. Undervisningen i de udvidede modtagelsesklasser omfatter foruden dansk som andetsprog også folkeskolens forskellige fag og emner. Det må tilstræbes, at eleverne i videst muligt omfang aflægger folkeskolens afgangsprøve.

Undervisningen må være tilrettelagt efter elevernes særlige forudsætninger. Der må lægges vægt på emnet uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering.

Elevtallet må som i andre modtagelsesklasser højst udgøre 12 ved skoleårets begyndelse. Timetallet i klasserne skal være alderssvarende, jævnfør bestemmelserne i folkeskolelovens § 16. Om muligt kan der oprettes udvidede modtagelsesklasser, som er beregnet for en bestemt sproggruppe. Det kan anbefales at udarbejde særlige timefordelingsplaner for de udvidede modtagelsesklasser.

Eleverne skal ikke, som i modtagelsesklasser efter bekendtgørelsens § 4, stk. 2, have et tilhørsforhold til en almindelig klasse, men de bør i videst muligt omfang have aktiviteter sammen med skolens andre klasser for 8. til 10.

klassetrin. Bestemmelsen i bekendtgørelsens § 4, stk. 6, vedrørende ophør af undervisning i modtagelsesklassen efter to år gælder ikke for de udvidede modtagelsesklasser.

Hvis der ikke er oprettet udvidede modtagelsesklasser i kommunen, må eleverne undervises på hold med basisundervisning, hvor undervisningen særligt er tilrettelagt for den nævnte elevgruppe.

Tosprogede unge, som ankommer efter undervisningspligtens ophør

Som det fremgår af afsnit 3.2.4. i kapitel 3, kan elever, som ankommer til Danmark, et eller flere år efter at de er fyldt 18 år, efter kommunens beslutning optages i folkeskolen. Hvis det sker, kan eleverne for eksempel placeres i udvidede modtagelsesklasser, jævnfør ovenfor.

En kommune kan beslutte at etablere tilbud i ungdomsskoleregi for unge over 18 år, som ikke kan optages i folkeskolen.

Med virkning fra 1. januar 2003 fik de kommunale ungdomsskoler tillige mulighed for at tilbyde undervisning i dansk for udlændinge mellem 18 og 25 år, hvis kommunalbestyrelsen beslutter dette.

Unge sent ankomne kan ud over behovet for undervisning i dansk og danske kultur- og samfundsforhold have behov for tilegnelse af almene, grundlæggende kundskaber.

Undervisningstilbuddet for de sent ankomne i dansk som andetsprog vil sammen med ungdomsskolens almindelige tilbud kunne give de unge et fleksibelt og individuelt tilrettelagt undervisningstilbud sammen med jævnaldrende. Tilbuddet, som bør have en varighed af for eksempel to år, sigter mod at give eleverne tilstrækkelige dansk kundskaber og faglige kompetencer til at kunne optages i ungdomsuddannelserne.

Der henvises til Undervisningsministeriets publikation *Det er aldrig for sent – om undervisning af unge sent ankomne i ungdomsskoleregi*, 2004, som blandt andet giver eksempler på tværkommunalt samarbejde, som kan

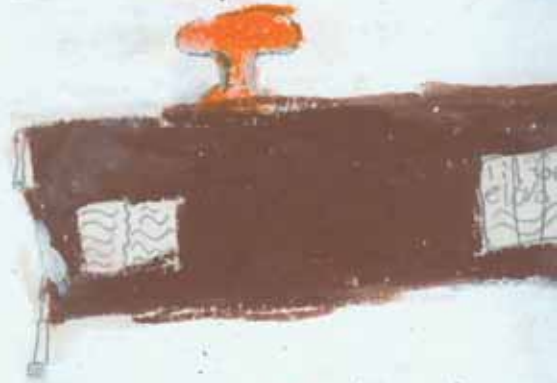
være hensigtsmæssigt for kommuner, der har ganske få unge i denne målgruppe.

Tilbuddene bør også omfatte unge, som har haft ni års skolegang i udlandet, men som ikke kan dansk.

KLASA H12

A B C D E F G H I

8. Henvisning af tosprogede elever til andre skoler, jævnfør bekendtgørelsens § 9

Tosprogede elever optages som udgangspunkt enten i distriktsskolen eller i anden skole, som forældrene måtte vælge, jævnfør folkeskolelovens § 36, stk. 3.

Tosprogede elever, som ved optagelsen vurderes at have et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov i form af undervisning i dansk som andetsprog, kan henvises til en anden skole end distriktsskolen, hvis det er påkrævet af pædagogiske hensyn. Dette gælder både elever, som har behov for basisundervisning, og elever, som kan optages i en almindelig klasse, og som har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 9, som har hjemmel i folkeskolelovens § 5, stk. 8.

8.1. Ansvarsplacering og fremgangsmåde i forbindelse med beslutning om henvisning

Sprogvurdering og eventuelt henvisning foretages af skolekommunen, det vil sige bopælskommunen eller den kommune, hvori den skole, som forældrene i medfør af folkeskolelovens § 36, stk. 3, måtte have valgt, er beliggende.

Kompetencen til at træffe afgørelse om brug af henvisningsreglerne er henlagt til kommunalbestyrelsen.

Beslattes dette, skal der af kommunalbestyrelsen fastsættes en ordning, der sikrer, at det i forbindelse med optagelsen vurderes, om eleven har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, og om det er pædagogisk påkrævet at henvise eleven til en anden skole.

Kommunalbestyrelsen beslutter i denne forbindelse, om den sproglige vurdering og eventuelt beslutning om henvisning efter bekendtgørelsens § 9 skal ske centralt i kommunen eller på den enkelte skole. I vurderingen, af om eleven har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, indgår tillige en vurdering af, om eleven i forlængelse heraf skal henvises til basisundervisning, eller om eleven kan optages i almindelig klasse. Elever, der har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog som beskrevet, kan henvises til en anden skole end distriktskolen, hvis det er pædagogisk påkrævet. Henvisningen opretholdes, så længe behovet eksisterer.

Henvisningsmuligheden efter bekendtgørelsens § 9 gælder ved optagelsen i skolen. Det vil sige ved den ordinære optagelse ved skolestart, samt optagelse i forbindelse med skoleskift ved flytning mv. Henvisningsmuligheden gælder også elever, som flytter til Danmark og derfor først påbegynder skolegangen på et senere klassetrin.

En elev, som er optaget i og har påbegyndt sin skolegang på distriktskolen eller på en skole, som forældrene har valgt i medfør af folkeskolelovens § 36, stk. 3, kan således ikke efterfølgende henvises til en anden skole med hjemmel i bekendtgørelsens § 9, med mindre eleven fraflytter skoledistriktet, hvorved der vil foreligge en ny optagelsessituation.

En kommunal ordning om for eksempel udvælgelse af tosprogede elever i forbindelse med indskrivningen/optagelsen skal naturligvis baseres på saglige kriterier, og midlerne til at opfylde målet skal være hensigtsmæssige og nødvendige. Kommunalbestyrelsen vil i den forbindelse eksempelvis kunne tage udgangspunkt i den viden om de tosprogede børn, som kommunen er i besiddelse af gennem ordningen om obligatorisk sprogstimulering til tosprogede småbørn.

En beslutning om henvisning af en elev til en anden skole end distriktskolen er en forvaltningsafgørelse, og som følge heraf skal blandt andet reglerne om partshøring i forvaltningsloven iagttages. Forud for en afgørelse om henvisning skal forældrene således gøres bekendt med grundlaget for beslutningen, og forældrene skal have lejlighed til at udtale sig herom.

8.2. Grundlaget for beslutning om henvisning

Beslutningen, om hvorvidt det er påkrævet at henvide en elev til en anden skole end distriktsskolen, skal træffes på baggrund af en individuel vurdering af elevens sproglige behov sammenholdt med de undervisningstilbud, kommunen råder over.

Når en elev vurderes med henblik på skoleplacering, skal man således foretage en række vurderinger:

- Har eleven et behov for undervisning i dansk som andetsprog?
- Hvis det er tilfældet, skal det vurderes, hvilket behov eleven har for undervisning i dansk som andetsprog. Er behovet af ikke uvæsentlig grad, eller kan det imødekommes med få supplerende timer i dansk som andetsprog?
- Hvis eleven har et ikke uvæsentligt behov for dansk som andetsprog, det vil sige mere end få ugentlige timer, vurderes det samtidig, om eleven skal henvises til basisundervisning eller kan optages i almindelig klasse. Det skal bemærkes, at hvorvidt eleven skal have basisundervisning eller supplerende undervisning i dansk som andetsprog *ikke* har selvstændig betydning for, om eleven skal henvises.
- Endelig skal det vurderes, om elevens behov for undervisningen i dansk som andetsprog bedst imødekommes på distriktsskolen, eller om behovet bedst imødekommes på anden skole i kommunen.

Vurderingen er således toleddet og omfatter:

1. en vurdering af om eleven har et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov, og
2. en vurdering af om henvisning i øvrigt er pædagogisk påkrævet, det vil sige, om man ved henvisning kan give eleven en bedre læringsituation på en anden af kommunens skoler end distriktsskolen.

Vurderingen af elevens sprogstøttebehov

Der skal foretages en konkret individuel vurdering af den pågældende elevs sproglige udvikling ved fornøden inddragelse af sagkyndig bistand og eventuel brug af testmateriale. Det skal herved vurderes, om der foreligger et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, der fordrer en særlig tilrettelagt undervisning med henblik på at imødekomme elevens behov for faglig og sproglig udvikling. Kommunerne kan i denne vurdering blandt andet gøre brug af de sprogscreeningsmaterialer, som vil blive stillet til rådighed af Undervisningsministeriet.

I vurderingen skal indgå både en vurdering af behovet for sprogundervisning i dansk som andetsprog og en vurdering af den forventede varighed heraf. Der vil således være en formodning for, at en tosproget elev ikke vil kunne henvises til en anden skole end distriktsskolen, såfremt eleven vurderes til at kunne følge undervisningen i den almindelige klasse, hvis der gives sprogstøtte i begrænset omfang (få ugentlige timer). Tilsvarende vil der ikke være grundlag for en henvisning, hvis eleven forventes efter kort tid med supplerende undervisning i dansk som andetsprog at kunne få det fulde udbytte af undervisningen.

Vurderingen af, hvor eleven samlet set får det bedste undervisningstilbud

Hvis det konstateres, at eleven har et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov, skal der dernæst ske en vurdering af mulighederne for at tilgodese elevens behov på distriktsskolen set i forhold til de muligheder, der måtte være for at give eleven en bedre læringsituation på en anden af kommunens skoler.

I denne vurdering kan blandt andet indgå overvejelser om, hvorvidt elevens behov på tilstrækkelig kvalificeret vis kan tilgodeses på distriktsskolen, hvis elevsammensætningen indebærer, at klassen i øvrigt vil få mange tosprogede elever med behov for undervisning i dansk som andetsprog med den konsekvens, at det faglige niveau og undervisningens kvalitet ikke bliver optimal for den pågældende elev.

I afvejningen kan blandt andet også indgå, at tilegnelsen af det danske sprog kan styrkes, ved at den pågældende elev ved skolegang på en skole med en mindre andel af tosprogede elever med sprogstøttebehov får en øget danskpåvirkning fra klassekammerater med dansk som modersmål eller fra elever, der taler dansk på et modersmålsnærende niveau, og at kommunen har fastlagt rammer for organisering af undervisningen, der indebærer, at elevens behov på denne skole tilgodeses på særlig vis.

Det kan indgå i afvejningen, om der inden for kommunen er mulighed for at henvise til skoler med særlige pædagogiske tilbud til tosprogede elever med et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov. Det drejer sig for eksempel om skoler, der har samlet relevant ekspertise i et sprogcenter eller lignende, har samlet undervisningen i sproggrupper tilknyttet tosprogede lærere eller af anden grund kan sikre, at elever med ikke uvæsentlige behov for sprogstøtte kan få den nødvendige undervisning.

Det forudsættes, at der ved henvisning til skoler med overvejende tosprogede elever med sprogstøttebehov sker en nøje afvejning af fordelene ved en sådan skoles pædagogiske tilbud for tosprogede elever sammenholdt med ulempen ved at samle eleverne på skoler med mange tosprogede elever med sprogstøttebehov, hvor det kan være vanskeligt at inddrage naturlige sprogindlæringsituationer.

Hvis der i kommunen er mere end én skole, som vurderes at kunne tilbyde den tosprogede elev en bedre læringsituation end distriktsskolen, kan kommunalbestyrelsen fastsætte rammer for ordningen om henvisning, som muliggør frit valg mellem disse skoler i det omfang, der er plads på den ønskede skole.

8.3. Løbende vurdering og henvisningens ophør

Det skal løbende vurderes, om der er et behov for undervisning i dansk som andetsprog, som kan begrunde fortsat opretholdelse af den pligtmæssige henvisning til en anden skole end distriktsskolen. Der skal eksempelvis i forbindelse med ophør af basisundervisningen ske en vurdering af, om der stadig er et ikke uvæsentligt støttebehov, som kan begrunde, at eleven fortsat skal blive på skolen og nu modtage supplerende støtte i dansk som andetsprog.

Når behovet for undervisning i dansk som andetsprog i det omtalte omfang ikke længere er til stede, har eleven krav på at kunne blive overført til distriktsskolen. Forældrene kan også vælge at lade deres barn fortsætte i den skole, som eleven har været henvist til.

Når henvisningen ophører, har forældrene således frit valg mellem distriktsskolen eller fortsat skolegang på den skole, hvor undervisningen i dansk som andetsprog har fundet sted. Forældrene vil også kunne vælge at benytte sig af det frie skolevalg, jævnfør folkeskolelovens § 36, stk. 3.

8.4. Befordring

Hvis en elev henvises til en anden skole end distriktsskolen, har eleven krav på fri befordring efter de almindelige betingelser vedrørende afstand m.m., jævnfør bekendtgørelse nr. 25 af 10. januar 1995 om befordring af elever i folkeskolen. Eleven har ligeledes krav på fri befordring, hvis eleven fortsætter undervisningen på den skole, hvortil den pågældende har været henvist i henhold til bekendtgørelsens § 9.

Hvis forældrene benytter sig af det frie skolevalg til at søge til en anden kommune end bopælskommunen, og eleven herefter henvises i henhold til bekendtgørelsens § 9 gælder særlige regler. Så længe forældrene benytter sig af det frie skolevalg, har eleven ikke ret til fri befordring, hverken mens henvisningen står på, eller efter den er ophørt.

9. Fortsat støtte til tilegnelse af dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 6

Ved undervisningen i folkeskolens forskellige fag har tosprogede elever ofte brug for ekstra forklaringer navnlig af sproglig art, men i nogle tilfælde også af indholdsmæssig og kulturel karakter. Dette gælder blandt andet, når eleven påbegynder undervisning i nye fag.

Som nævnt i kapitel 2 har undersøgelser vist, at undervisningen i visse tilfælde tilrettelægges ud fra en forventning om, at eleverne møder med et bestemt ordforråd, som undervisningen bygger videre på. Det kan medføre, at tosprogede elever i lighed med klassens øvrige elever introduceres for nye faglige begreber i fagene, men at undervisningen tager afsæt i et forventet kendt ordforråd. Dette såkaldte førfaglige ordforråd har mange tosprogede elever ikke haft tilstrækkelig mulighed for at tilegne sig, og det kan betyde, at eleven ikke får det fulde faglige udbytte af undervisningen.

Det er vigtigt, at undervisningen tager højde for, at sprogtilegnelse og fag tænkes sammen, når der er tosprogede elever i klassen.

En særlig opmærksomhed skal rettes mod mellemtrinnet, hvor fagenes indhold bliver mere abstrakt.

Hvis behovet for undervisning i dansk som andetsprog går ud over, hvad der kan gives inden for rammerne af den almindelige undervisning, kan der gives ekstra timer til den fortsatte tilegnelse af dansk som andetsprog.

Der henvises til *Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog*, hvor trin- og slutmål er angivet, og til kapitel 5 for så vidt angår indholdet af den supplerende undervisning og organisationsformer.

Undervisningen kan organiseres uden for den almindelige undervisningstid i kursusforløb. Kurserne mv. kan gives af lærere i dansk som andetsprog eller af lærere i det pågældende fag. I begge tilfælde etableres et samarbejde mellem lærerne i faget og lærere, som underviser i dansk som andetsprog, så sprogundervisningen i dansk som andetsprog koordineres med den øvrige fagundervisning. Eksempelvis kan det være relevant at tilrettelægge et kursusforløb, der tager sigte på forberedelse af folkeskolens obligatoriske afgangsprøver. Samarbejdet kan også omfatte tosprogede lærere.

Der kan i perioder tillige gives supplerende undervisning i klassen ved brug af tolærerordninger.

Supplerende faglig undervisning i henhold til folkeskolelovens § 5, stk. 6

For tilflyttede elever, som har gået i skole i udlandet, skal der i fornødent omfang gives supplerende undervisning i et eller flere fag. Der tænkes her ved på tilfælde, hvor eleven enten ikke har haft et fag, for eksempel tysk, i skolen i udlandet, eller hvor undervisningen i henseende til indhold og metoder er meget forskellig fra folkeskolens.

Supplerende undervisning i et fag kan også efter kommunens/skolens beslutning etableres i tilfælde, hvor en elev er kommet bagefter i rent faglig henseende, fordi vedkommende har måttet bruge sin tid på basisundervisning i dansk.

10. Valgfaget indvandrersprog

Undervisningen skal give eleverne viden om mulighederne for sprogets anvendelse i erhverv i Danmark, i andre lande og i internationale sammenhænge.

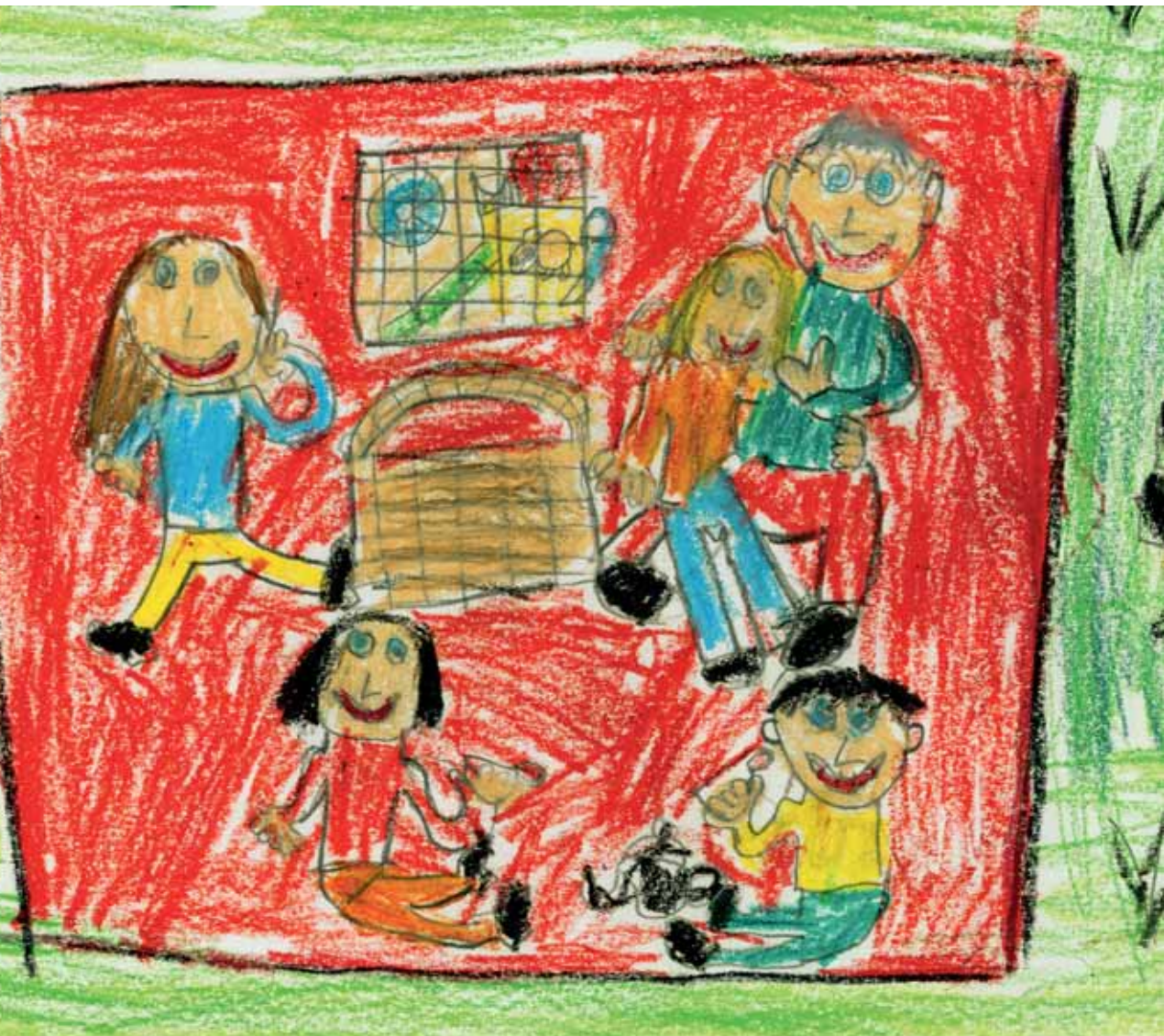
Valgfaget indvandrersprog kan oprettes på 8. til 10. klassetrin. Der henvises til bekendtgørelse nr. 591 af 27. juni 1994 om valgfag i henhold til folkeskolelovens § 9, stk. 6.

Formålet med undervisningen er, at eleverne videreudvikler en aktiv tosproget kompetence på grundlag af allerede erhvervede færdigheder i såvel dansk som indvandrersproget. Det betyder, at eleverne allerede har et grundlag i sproget og desuden et grundlag i dansk.

Af fagets formål fremgår det tillige, at eleverne skal opnå indsigt i kultur- og samfundsforhold i de lande, hvor sproget tales, og at undervisningen skal styrke elevernes internationale forståelse og forståelse af sprog og kulturel mangfoldighed i Danmark.

Organisering af valgfaget kan være fælles for elever fra flere skoler eller tilrettelægges i samarbejde med den kommunale ungdomsskole, således at eleverne om nødvendigt henvises hertil.

For nærmere beskrivelse af valgfaget henvises til Fælles Mål for valgfaget indvandrersprog, som findes online på Undervisningsministeriets websted på adressen: <http://www.faellesmaal.uvm.dk>.

11. Fritagelse for et fag, jævnfør bekendtgørelsens § 8, og obligatoriske prøver

Der sigtes med bestemmelsen på elever, som er henvist til en basisundervisning i dansk i en modtagelsesklasse mv., herunder fortrinsvis elever, som under skoleforløbet er tilflyttet Danmark. Hvis det skønnes umuligt at afhjælpe sådanne elevers manglende forudsætninger i et fag ved supplerende faglig undervisning, kan eleven fritages for faget med forældrenes samtykke, dog ikke for så vidt angår dansk og matematik. Det er en betingelse, at eleven får anden undervisning i stedet.

Forældre, for hvem barnets deltagelse i kristendomsundervisning vil medføre en samvittighedskonflikt, kan dog anmode om, at barnet fritages for faget, jævnfør folkeskolelovens § 6, stk. 2. I fortsættelse af cirkulæreskrivelse nr. 125 af 28. oktober 1986 om fritagelse for undervisningen i kristendoms-kundskab i folkeskolen gøres der opmærksom på, at kristendoms-kundskab er et obligatorisk fag i folkeskolen, og at faget er kundskabsmeddelende og ikke forkyndende. Mange tosprogede elever deltager derfor i undervisningen i kristendoms-kundskab, som tillige omfatter fremmede religioner og andre livsanskuelser. Deltagelse i denne undervisning vil i høj grad kunne fremme elevernes mulighed for at forstå dansk kultur og samfund. I medfør af folkeskolelovens § 6, stk. 2, skal et barn fritages for at deltage i undervisningen i kristendoms-kundskab, når forældremyndighedens indehaver skriftligt over for skolens leder erklærer selv at ville sørge for barnets religions-undervisning. I forbindelse med administrationen af fritagelsesbestem-melsen anbefales det, at skolerne gennemfører en samtale med forældre og elev, før en anmodning om fritagelse imødekommes, så det sikres, at foræl-

drene er informeret om de forhold, der er nævnt i den omtalte cirkulæreskrivelse.

Herudover kan elever kun fritages for et fag på grundlag af bekendtgørelse nr. 1373 af 15. december 2005 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

De almindelige regler om evaluering af elevernes udbytte af undervisningen, jævnfør bestemmelserne i folkeskolelovens § 13, stk. 1-6, herunder om obligatoriske test, samt om prøver, jævnfør bestemmelserne i folkeskolelovens § 14, stk. 1-8, omfatter også tosprogede elever, som undervises i almindelige klasser. Tosprogede elever med utilstrækkelige danskundskaber skal i forbindelse med gennemførelse af test tilbydes de samme hjælpemidler og den samme støtte som i den daglige undervisning i det fag, der testes i.

Tosprogede elever skal som alle andre elever aflægge afgangsprøve, med mindre helt særlige forhold gør sig gældende. Her tænkes eksempelvis på tosprogede elever, som lige er ankommet til Danmark, og som ikke taler og forstår dansk i et omfang, så deltagelse giver mening. Der henvises til § 17 a i bekendtgørelse nr. 351 af 19. maj 2005 som ændret ved bekendtgørelse nr. 752 af 30. juni 2006 om prøver og eksamen i folkeskolen og i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser. Bestlutningen om fritagelsen, som kan omfatte en eller flere prøver eller delprøver, forudsætter, at der er taget stilling til, om eleven vil kunne aflægge prøve på særlige vilkår efter § 17. Det fremgår heraf, at skolen i særlige tilfælde og efter en individuel vurdering kan fravige prøvekravene for tosprogede elever. Denne vurdering udføres af pædagogisk-psykologisk rådgivning.

Hvad angår de obligatoriske og frivillige test, der anvendes som led i den løbende evaluering, jævnfør folkeskolelovens § 13, har tosprogede elever muligheder for at blive fritaget, hvis deres sproglige færdigheder er så ringe, at resultaterne af testene ikke forventes at kunne bidrage til den løbende evaluering. Der er tale om en meget snæver undtagelsesmulighed, der kun tænkes anvendt på elever, som ankommer til Danmark sent i skoleforløbet

og kort tid inden gennemførelsen af den pågældende test. En fritagelse for deltagelse i test fordrer en udtalelse fra pædagogisk-psykologisk rådgivning, samt at forældre og elev er indforstået.

ONSK

Höjare bryte

12. Krav til lærerkvalifikation i undervisning i dansk som andetsprog, jævnfør bekendtgørelsens § 7

12.1. Lærerforudsætninger

Undervisningen i dansk som andetsprog varetages af lærere, der gennem særlig uddannelse eller på anden måde har kvalificeret sig hertil.

En evaluering fra 2004 af dansk som andetsprog, som Undervisningsministeriet har ladet gennemføre, har vist, at mange lærere mangler de nødvendige kompetencer til at undervise i faget.

Med en reform af læreruddannelsen vedtaget af Folketinget juni 2006 er kvalifikationerne til at undervise i dansk som andetsprog styrket. Undervisning af tosprogede elever skal fremover indgå som et element i de pædagogiske fag og de obligatoriske linjefag, og de studerende kan vælge dansk som andetsprog som linjefag.

12.2. Efteruddannelse og videreuddannelse

Med reformen af læreruddannelsen, som nævnt ovenfor, vil alle lærere fremover få kendskab til undervisning i dansk som andetsprog. Det er i den mellemliggende periode vigtigt, at skolens ledelse er opmærksom på, at behovet for efteruddannelse i dansk som andetsprog ikke alene berører lærere, som underviser i faget, men også faglærerne generelt.

Det er vigtigt, at lærere i dansk som andetsprog løbende deltager i efteruddannelse i form af kortere og længere kurser inden for området. Det samme gælder med hensyn til børnehaveklasseledere, som underviser tosprogede elever, samt pædagoger i SFO, som varetager pasning og aktiviteter for tosprogede elever.

På flere CVU'er tilbydes der et 240-timers grundkursus i undervisning i dansk som andetsprog, ligesom der tilrettelægges kurser for børnehaveklasseledere og pædagoger.

Flere CVU'er tilbyder tillige efteruddannelse i form af en etårig diplomuddannelse under Åben Uddannelse.

Lærere og pædagoger, som har været på kurser, kan videreformidle deres viden til kolleger.

12.3. Tosprogede lærere og medarbejdere

I de senere år har flere og flere lærere med tosproget baggrund taget dansk lærereksamen. Tosprogede lærere har særlige muligheder for at bidrage til undervisningen i dansk som andetsprog, ved at de kan nyttiggøre modersmålet i fagundervisningen, der foregår på dansk. De kan for eksempel komme med forklaringer på elevernes modersmål, introducere nye fagområder på modersmålet og samtidig lære eleven de danske ord og begreber, der arbejdes med, eller oversætte ord og derved støtte elevens faglige tilegnelse. Det forudsætter dog, at de har samme sproglige baggrund som eleverne.

I tilfælde, hvor der er oprettet modtagelsesklasser for en bestemt sproggruppe, jævnfør kapitel 6, kan undervisningen varetages af en tosproget lærer, som taler elevernes sprog, og som har en dansk læreruddannelse. Giver undervisningen i disse klasser af to lærere i fællesskab, kan den ene være en tosproget underviser uden den fornødne læreruddannelse, hvis der ikke kan fremskaffes en tosproget lærer med læreruddannelse. Skolen må påse, at den tosprogede underviser har kendskab til undervisningsmetoder

i folkeskolen og taler og forstår dansk så godt, at vedkommende kan undervise på sproget.

Hvis modtagelsesklassen eller den supplerende undervisning omfatter elever med forskellige modersmål, kan der i enkelte timer tilknyttes tosprogede lærerkræfter i de forskellige sprog.

Tosprogede medarbejdere kan desuden indgå i støttefunktioner i team, der varetager undervisning af tosprogede elever, herunder medvirke i kontakten til hjemmene, jævnfør kapitel 14. Arbejdsfordelingen kan aftales i teamet. I den forbindelse bør det aftales, hvordan de implicerede informerer hinanden, om hvordan opgaverne løses.

Det er generelt vigtigt, at tosprogede medarbejdere på en skole inddrages i det kollegiale samarbejde på lige fod med andre lærere.

Det er tillige vigtigt at være opmærksom på, at ikke alle lærere med en tosproget baggrund har ønske om at undervise i faget dansk som andetsprog eller varetage integrationsarbejde.

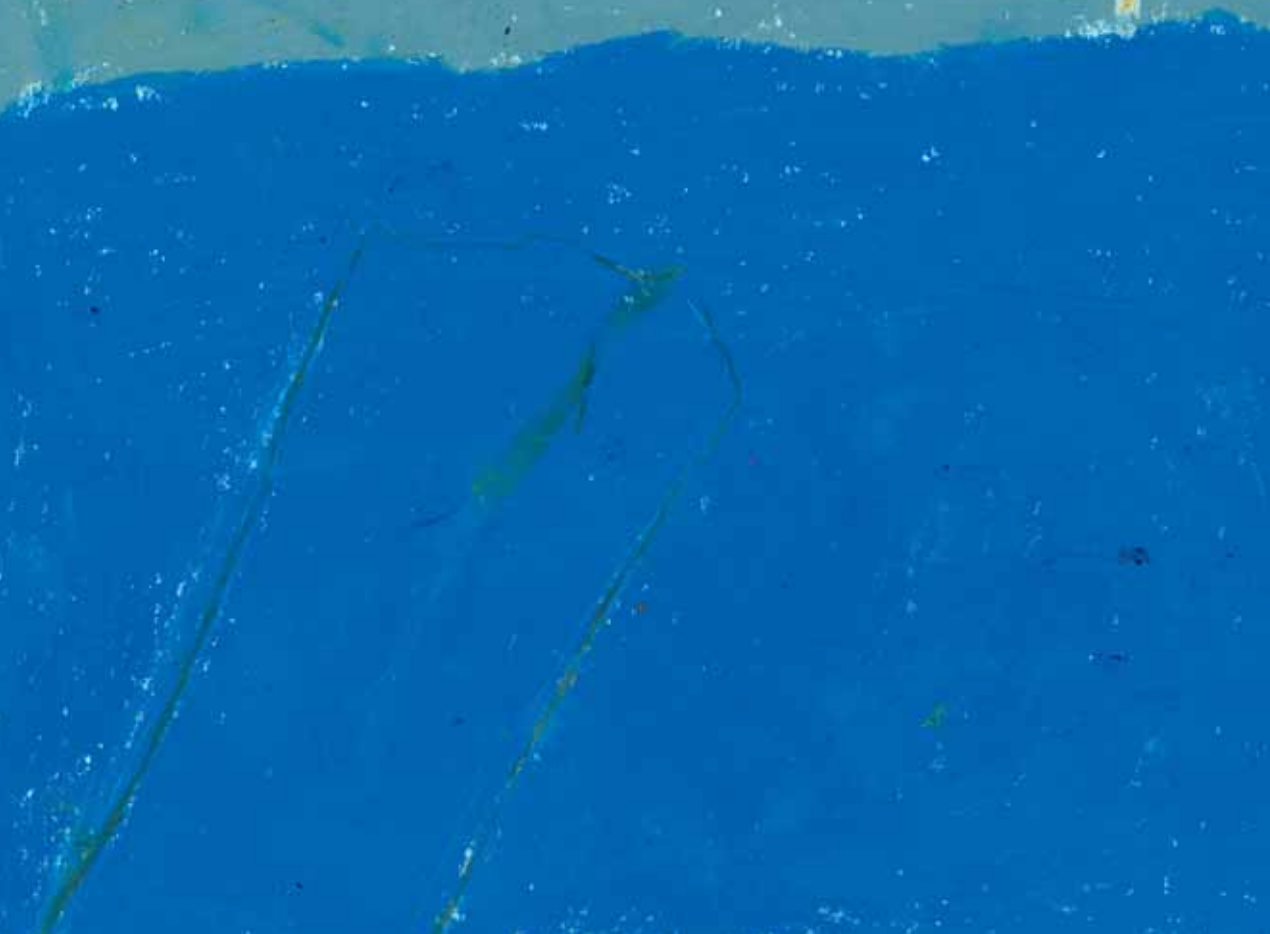
12.4. Samarbejde og koordination

På skoler med mange tosprogede elever kan der udpeges en funktionslærer eller lignende, som koordinerer skolens undervisning af de tosprogede elever.

Det vil ofte være værdifuldt at etablere kontakt mellem lærere og pædagoger i folkeskolen, der underviser tosprogede børn og unge, og ansatte inden for andre områder, der har at gøre med gruppen, for eksempel ansatte i daginstitutioner og i fritidsklubber.

Hvis der findes en konsulent for undervisning af tosprogede elever i kommunen, kan det blandt andet være dennes opgave at koordinere et samarbejde mellem lærerne mv. inden for området.

Lejfe skole strand

13. Specialundervisning af tosprogede elever

Nogle tosprogede elever kan have behov for både sprogundervisning i dansk som andetsprog og specialundervisning.

Hvis man i forbindelse med en henvisning af tosprogede elever til undervisning i dansk som andetsprog får formodning om, at en elev har behov for specialundervisning, på baggrund af at elevens udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, indstiller skolens leder eleven til en pædagogisk-psykologisk undersøgelse. Hvis eleven har påbegyndt undervisningen, afgives indstillingen af klasselæreren. Der henvises til bestemmelserne om iværksættelse af specialundervisning i bekendtgørelse nr. 1373 af 15. december 2005, som er trådt i kraft 1. januar 2007, om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at en tosproget elev kan have særlige vanskeligheder ved at tilegne sig dansk, der ikke beror på, at eleven er tosproget. Disse vanskeligheder er begrundet i, at elevens udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte.

Oplysninger fra en tosproget lærer, om hvorvidt barnet har tilsvarende vanskeligheder på modersmålet, kan her være af afgørende betydning for vurderingen.

Det er vigtigt, at individuelle problemer konstateres og tages op så hurtigt som muligt. Undertiden erkendes en elevs individuelle problemer dog først,

når eleven gennem længere tid har fulgt undervisningen i en modtagelsesklasse. Hvis en elev er blevet undervist i en modtagelsesklasse i det maksimale tidsrum af to år, jævnfør bekendtgørelsens § 4, stk. 6, og eleven fortsat ikke har tilegnet sig de sproglige forudsætninger for at kunne deltage i den almindelige undervisning, kan der være grundlag for at undersøge, om eleven har behov for specialundervisning.

Erfaringer viser, at der kan gå nogen tid fra henvisningen er foretaget, til de pædagogisk-psykologiske undersøgelser er afsluttet. I en kommune har man derfor vedtaget en procedure, ifølge hvilken elever i de yngste modtagelsesklasser skal henvises til pædagogisk-psykologisk rådgivning efter halvandet års ophold i modtagelsesklasse, såfremt udslusning inden for de to år forekommer meget vanskelig. Skulle resultatet af undersøgelsen først foreligge, efter de to år er gået, har den samme kommune besluttet, at eleven i venteperioden fortsat "huses" i modtagelsesklassen for at undgå et eventuelt unødigt skoleskift.

Ved pædagogisk-psykologiske undersøgelser må man være opmærksom på, at alle test- og undersøgelsesmetoder i vidt omfang er udviklet ud fra danske kulturspecifikke forudsætninger.

Tosprogede elever med specialundervisningsbehov henvises til den specialundervisning, som i øvrigt er oprettet på skolen eller i kommunen. Der kan også etableres en specialundervisning i dansk som andetsprog og eventuelt i andre fag, som er særlig tilrettelagt for tosprogede elever. Der kan for eksempel være behov for at yde støtte til tosprogede elever med dysleksi eller generelle indlæringsvanskeligheder for elever i en modtagelsesklasse.

Samarbejdet med forældrene er af ganske særlig betydning i forbindelse med specialundervisning. Det vil ofte være nødvendigt at inddrage tolk i kommunikationen med forældrene.

Skolerne må være opmærksomme på, at en del flygtningebørn er præget af oplevelser, der kan blokere for deres aktive deltagelse i undervisningen. Eftervirkningerne viser sig undertiden først længe efter, at børnene er kommet til Danmark. Der vil i disse tilfælde ofte være behov for, at for

eksempel personale fra pædagogisk-psykologisk rådgivning samarbejder med institutioner, der har ekspertise i behandling af krigstraumer. Der henvises til www.traume.dk, hvor der kan søges yderligere information.

Det bør være lærere, som er særligt kvalificeret til at undervise i dansk som andetsprog og specialundervisning, som sammen med klassens øvrige lærere koordinerer undervisningen, så elevens forudsætninger og behov for sprogstøtteundervisning i dansk som andetsprog og specialundervisning imødekommes, og der sikres den størst mulige kontinuitet i elevens skoledag.

FORSGES-CANTER

14. Samarbejdet mellem skole og hjem

I Danmark er der gennem en meget lang periode udviklet et samarbejde mellem skolen og forældrene, som bygger på gensidig tillid og respekt. Blandt andet på grund af de sproglige vanskeligheder må det forventes, at det vil tage tid, inden dette samarbejde kan forløbe lige så indforstået i forhold til forældre til tosprogede børn som til øvrige forældre.

Formålet med samarbejdet mellem skole og hjem er blandt andet at få de fælles resurser til at virke til gavn for elevens udvikling. Forældrene har på deres side brug for information om skolen og om deres børns forhold her, mens lærerne er interesseret i at få del i forældrenes viden om barnet.

14.1. Orientering om folkeskolen

Undervisningsministeriet har som beskrevet i kapitel 1 udsendt pjecen *Retigheder og pligter i folkeskolen*, som er udkommet på 11 sprog. Pjecen er et værktøj i samarbejdet mellem forældre og skole og oplyser om de rettigheder og pligter, de enkelte parter har.

Ligeledes kan Undervisningsministeriets publikation *Inspiration til bedre integration i folkeskolen* med eksempler og gode råd til håndtering af de generelle og specifikke forhold, der gør sig gældende i tosprogede elever og forældres møde med skolen, give inspiration til samarbejdet.

Mange kommuner har desuden udarbejdet flersprogede materialer, herunder videoer, om folkeskoleundervisningen i kommunen. Disse materialer kan anvendes som en introduktion til skolen i forbindelse med børnenes skolestart.

Undervisningsministeriet har tillige bidraget til udgivelsen af en række materialer til brug for samarbejdet mellem skole og hjem. Der henvises til litteraturlisten.

Det er særligt vigtigt, at man i god tid inden skoleårets start sørger for at informere de tosprogede forældre til skolebegyndere om tidspunktet for optagelse i skolen, i børnehaveklasse eller i 1.-klasse og om den skolemæssige placering af eleverne. Skriftlige meddelelser herom må eventuelt oversættes.

Det kan anbefales at etablere samarbejde med de obligatoriske sprogstimuleringsstilbud til tosprogede småbørn om overgangen til skolen. Der henvises til Undervisningsministeriets internetpublikation: *Tosprogede børns overgang fra dagtilbud til skole – fokus på den sproglige udvikling*.

14.2. Hjemmebesøg

Ved optagelse af en tosproget elev i folkeskolen kan det være nyttigt at gennemføre hjemmebesøg for at skabe tillid som grundlag for et samarbejde. Inden besøget bør læreren indhente viden om forskelle i "gæsteregler". En tosproget lærer eller en tolk kan også deltage i hjemmebesøget og være til stor hjælp med henblik på at give forældrene en orientering om skolen på deres eget sprog.

14.3. Møder for tosprogede forældre

Skolen bør efter behov holde særlige møder for forældre til tosprogede børn på de forskellige klassetrin. Da mange informationer om tosprogede elevers skolegang er fælles, kan møderne eventuelt holdes for alle sprog-

grupper på en gang, men af hensyn til kommunikationen vil det ofte være bedst at holde møder for de enkelte sproggrupper.

Møderne kan eksempelvis dreje sig om følgende forhold:

Yngste trin:

Forældrenes rolle i skole/hjemsamarbejdet, klasselærerens rolle, skoleordningen i Danmark – særlig indskoling, hvordan forældre bedst støtter deres børn i dansktilægnelsen og tilpasning. Videoen *Et æble til Abdallah* og dvd'en *Dansk som andetsprog også i fritiden*, som er udgivet med støtte fra Undervisningsministeriet, kan anvendes som grundlag herfor.

Mellemtrin:

Obligatoriske og frivillige test, elevplaner, lektier, lejrskole, klassens sociale liv og fritiden.

Ældste trin:

Erhvervspraktik, projektopgave, afgangsprøver, uddannelsesplaner, ungdomsuddannelser og ungdomsvejledning.

14.4. Forældrenes mulighed for at støtte eleverne

Selv om forældrene måske ikke har de sproglige muligheder for at støtte deres børns indlæring i og på dansk, har det stor betydning, at de viser interesse for skolearbejdet og sørger for, at børnene får tid og ro til hjemmearbejde og til at læse.

Forældrene kan også støtte elevernes sproglige udvikling ved at tale meget med deres børn om mange ting på det sprog, de er bedst til. Derudover kan forældre støtte dansktilægnelsen ved at sørge for, at deres barn møder det danske sprog i mange forskellige situationer for eksempel gennem dansk fjernsyn, fritidsaktiviteter, sport mv.

Disse forhold vil også kunne drøftes ved ovennævnte forældremøder.

14.5. Brug af tolk

Selv om der lægges stor vægt på, at voksne indvandrere og flygtninge lærer dansk, kan der være behov for at anvende tolke. Til løsning af kommunikationsproblemer i skolens hverdag kan en eventuelt tosproget lærer medvirke blandt andet med henblik på at oversætte.

For at en tosproget lærer kan medvirke i kommunikationsopgaver, forudsættes det, at den pågældende har godt kendskab til folkeskolen, herunder også til aktiviteter, som ikke findes i oprindelseslandets skole, som for eksempel lejrskoler, ekskursioner, virksomhedsbesøg og erhvervspraktik.

Disse aktiviteter kan ikke oversættes med et enkelt ord, men må forklares nærmere for at få et godt samarbejde. Hvis skolen ønsker en drøftelse med forældrene af særlige problemer hos en elev, bør der om nødvendigt medvirke en uddannet tolk, helst med kendskab til det danske skolesystem. Læreren bør sætte tolken ind i mødets indhold inden mødet.

Der kan endvidere være behov for at oversætte og bearbejde meddelelser til hjemmet, i det omfang der findes forældre med utilstrækkelige dansk kundskaber. Børn bør aldrig anvendes som tolke.

14.6. Klassefester m.m.

Når der afholdes fælles aktiviteter for klassens forældre og elever, er det vigtigt, at de tosprogede forældre får forståelse for, at deres deltagelse blandt andet har betydning for børnenes sociale relationer i klassen.

14.7. Skolebestyrelser

Man bør opfordre de tosprogede forældre til at deltage i skolebestyrelsesarbejdet og i eventuelle klasseforældreråd mv., så de får mulighed for at fremføre deres synspunkter og ønsker og tage del i drøftelserne om skolens forhold.

Flere skoler har oprettet såkaldte etniske råd, hvor tosprogede forældre har særlig mulighed for at komme til orde.

På skoler med mange tosprogede elever bør man gøre en særlig indsats for at få tosprogede forældre til at stille op ved skolebestyrelsesvalgene. Man bør i den forbindelse gøre opmærksom på, at det vil være mest hensigtsmæssigt at opstille forældre med godt kendskab til dansk, idet det vil være yderst vanskeligt at gennemføre tolkning ved møder i skolebestyrelsen.

15. Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering

Det er for alle elever af største betydning, at overgangen fra folkeskole til videreuddannelse/erhverv er velforberedt. Det gælder ikke mindst for tosprogede elever, som ikke alle har samme viden om det danske arbejdsmarked og uddannelsesmuligheder som elever med dansk baggrund.

Det er derfor vigtigt, at de tosprogede elever kommer i erhvervspraktik og får mulighed for at deltage i eventuelle brobygningsforløb.

Klasselæreren må i forbindelse med uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorienteringen være opmærksom på, at valg af uddannelse og erhverv for mange tosprogede er et familieanliggende.

Forældrene må derfor inddrages og orienteres om vejledningsprocessen, således at de også kan få kendskab til uddannelsesmulighederne og arbejdsmarkedet i Danmark.

Skolevejlederen kan eventuelt også informere elever og forældre om mulighederne for supplerende danskundervisning i ungdomsuddannelserne.

Erhvervsvejledningen må altid være realistisk i forhold til elevernes forudsætninger. I relation til tosprogede unge må man gøre opmærksom på, at mange uddannelser er langvarige, og at der til alle uddannelser stilles krav om gode faglige kundskaber og danskkundskaber

For at kunne løse vejledningsopgaven bedst muligt er det vigtigt, at skolen og det lokale Ungdommens Uddannelsesvejledning indgår i et tæt samarbejde.

Det kan være af stor betydning, hvis også en tosproget lærer har skolevejlederuddannelse, så denne kan medvirke i rådgivningen ikke mindst i forhold til forældrene.

Inddragelse af tosprogede unge, som er i gang med en ungdomsuddannelse, kan give de unge mulighed for at tale med jævnaldrende og få beskrevet, hvordan det er at gå i gymnasiet, på en erhvervsskole mv. Eleverne kan også herigennem få et indtryk af, hvilke krav der stilles i ungdomsuddannelserne.

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration har oprettet et korps, "Brug for alle unge", som stiller sig til rådighed som rollemodeller for unge tosprogede om information vedrørende uddannelse. Nærmere oplysninger herom findes på dette ministeriums websted: www.nyidanmark.dk.

Til brug for den særlige vejledningsindsats, det er at få unge tosprogede til at påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse, kan det anbefales at benytte materialer, som er målrettet tosprogede unge. Studie og Erhverv har i samarbejde med Undervisningsministeriet og Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration udgivet en række materialer. Materialerne omfatter orienteringspakker og vejledningsmaterialer til Centre for Ungdommens Uddannelsesvejledning, uddannelses- og erhvervsorienteringsmaterialerne "Unge på vej", som er oversat til seks indvandrersprog, og et visitationsværktøj til sent ankomne unge tosprogede. Der henvises til litteraturlisten.

Valgfaget indvandrersprog, jævnfør kapitel 10, kan tillige understøtte elevernes uddannelsesvalg. Undervisningen i faget skal blandt andet give eleverne viden om mulighederne for sprogets anvendelse i erhverv i Danmark, i andre lande og i internationale sammenhænge.

Litteratur

Litteraturoversigten rummer relevante ministerielle udgivelser samt andet materiale, der er henvist til i vejledningen.

Publikationerne findes for de flestes vedkommende online på ministeriets websted www.uvm.dk under menupunktet Udgivelser, hvortil der henvises.

Tosprogede småbørn

Et æble til Abdallah – § 4a sprogarbejde med tosprogede småbørn, video produceret af Bodil Wils & Hans Wessing med støtte fra Undervisningsministeriet, 2003 (Video 1)

Metoder og Materialer til Abdallah – ideer og pædagogiske overvejelser i § 4a sprogarbejdet, video produceret af Bodil Wils & Hans Wessing med støtte fra Undervisningsministeriet, 2003 (Video 2)

Det kæreste vi har – en film til tosprogede forældre om dagtilbud, dvd produceret af CVU København & Nordsjælland med støtte fra Undervisningsministeriet, 2005

Ord på det vi gør – en film til personalet i dagtilbud om samarbejdet med tosprogede forældre, dvd produceret af CVU København & Nordsjælland med støtte fra Undervisningsministeriet, 2005

Sådan gør vi – integration af tosprogede småbørn i store og små kommuner,
Undervisningsministeriet 2001, (<http://pub.uvm.dk/2001/saadan/>)

Vejledning om obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn.
Folkeskolelovens § 4a, Undervisningsministeriet, 2005
(<http://pub.uvm.dk/2005/sprogstimulering/>)

*Tosprogede børns overgang fra dagtilbud til skole – fokus på den sproglige
udvikling*, Undervisningsministeriet, 2006
(<http://pub.uvm.dk/2006/overgang/>)

Tosprogede elever i folkeskolen

Dansk som andetsprog i folkeskolen – et nyt fagområde, Artikelsamling,
Undervisningsministeriet, 1995.

Dansk som andetsprog i folkeskolen – om organisering af undervisningen, dvd
produceret af Filmkompagniet med støtte fra Undervisningsministeriet,
2006.

*Dansk som andetsprog også i fritiden – en film om samarbejde mellem SFO
og skole*, dvd produceret af Master Media med støtte fra Undervisningsmi-
nisteriet, 2006.

Demokrati, Undervisningsministeriets tidsskrift *Uddannelse*, nr. 8, oktober
2002 (<http://udd.uvm.dk/200208/index.htm>)

Det er aldrig for sent – om undervisning af unge sent ankomne i ungdomsskolen,
Undervisningsministeriet, 2004
(<http://pub.uvm.dk/2004/aldrigforsent/>)

Evaluering af dansk som andetsprog i folkeskolen, evaluering foretaget for
Undervisningsministeriet af UC2 og KLEO, CVU København og Nord-
sjælland, 2004.

Flere verdener, Undervisningsministeriets tidsskrift *Uddannelse*, nr. 4, april 2002 (<http://udd.uvm.dk/200204/index.htm>)

Fælles Mål – Faghæfte 19 – Dansk som andetsprog, Undervisningsministeriet, 2005. (<http://www.faellesmaal.uvm.dk>)

Fælles Mål – Faghæfte 33 – Indvandrersprog, Undervisningsministeriet, 2005. (<http://www.faellesmaal.uvm.dk>)

Fælles Mål – Faghæfte 34 – Modersmålsundervisning, Undervisningsministeriet, 2005. (<http://www.faellesmaal.uvm.dk>)

Hvad laver jeres barn i fritiden? Pjece på fem sprog om fritidsaktiviteters betydning i forhold til dansktilegnelse og integration, Undervisningsministeriet, 2006. (<http://www.uvm.dk/nyheder/to.htm?menuid=104525>)

Inspiration til bedre integration i folkeskolen, Undervisningsministeriet, 2003 (<http://pub.uvm.dk/2003/integration/>)

OECD-rapport om grundskolen i Danmark, Undervisningsministeriet, 2004 (<http://pub.uvm.dk/2004/oecd/>)

Rettigheder og pligter i folkeskolen, Undervisningsministeriet, 2002 (links til samtlige udgaver herfra: <http://pub.uvm.dk/2002/rettigheder/>)

Dansk udgave

Arabisk udgave (pdf)

Bosnisk-kroatisk-serbisk udgave (pdf)

Engelsk udgave (pdf)

Farsi udgave (pdf)

Fransk udgave (pdf)

Somali udgave (pdf)

Tamil udgave (pdf)

Tyrkisk udgave (pdf)

Tysk udgave (pdf)

Urdu udgave (pdf)

Vietnamesisk udgave (pdf)

Undervisning i demokrati – inspiration til grundskoler og ungdomsuddannelser, Undervisningsministeriet, 2006 (<http://pub.uvm.dk/2006/demokrati/>)

Vejledning om disciplin, god adfærd og trivsel i folkeskolen – et inspirationshæfte, Undervisningsministeriet, 2006 (<http://pub.uvm.dk/2006/disciplin/>)

Vejledning om organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever, Undervisningsministeriet, 1998 (<http://pub.uvm.dk/1998/organisering/>)

Vi har alle et ansvar – Information til sundhedsplejersker, kommunallæger, lærere, pædagoger og sagsbehandlere om piger og omskæring, Socialministeriet, Undervisningsministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2003 (<http://pub.uvm.dk/2003/omsk/>)

Overgang til ungdomsuddannelse

Unge på vej

Materialer der retter sig især mod vejledningen af unge tosprogede i 8.-10.-klasse. Materialet er udgivet af Studie og Erhverv med støtte fra Undervisningsministeriet. (Se: www.ug.dk > VidensCenter > Værktøjer for vejledere > Unge på vej)

Udgivelser i forbindelse med “Integrationsprojektet 1994-1998”

Heldigvis er vores folkeskole for alle. Elever med flygtninge- eller indvandrerbaggrund skriver dagbog, Undervisningsministeriet, 1999 (<http://pub.uvm.dk/1999/heldigvis/>)

Kulør på skoleudvikling. Integrationsprojektet og Folkeskolen år 2000, Undervisningsministeriet, 1998 (<http://pub.uvm.dk/1998/kuloer/>)

Tosprogede børn og unge – 4 års skoleudvikling. Katalog over 80 integrationsprojekter

Undervisningsministeriet, 1999 (<http://pub.uvm.dk/1999/2sprog4/>)

Udfordringer i dag – resurser i morgen – en guide til kommunernes integration af tosprogede børn (pdf) Udgivet af PLS Consult A/S, december 1999

(<http://wwwupload.pls.ramboll.dk/dan/Publikationer/OffentligForvaltning/UdfordringIDag.pdf>)

Se flere udgivelser fra Undervisningsministeriet online på pub.uvm.dk

Flere af de trykte publikationer udgivet af Undervisningsministeriet kan bestilles hos:

Nordisk Bog Center

Tlf.: 5636 4048

Fax: 5636 4039

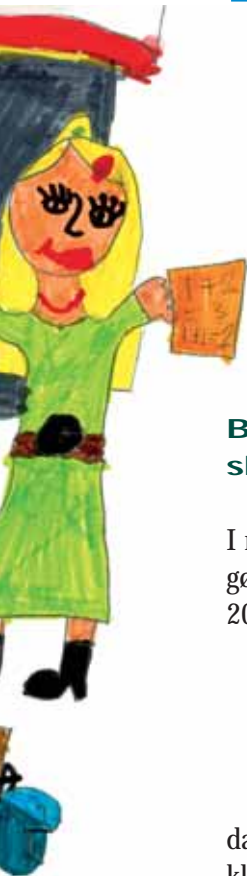
E-post: ekspedition@nbcas.dk

Telefontid: Mandag til torsdag: 9.30-16.00, fredag 9.30-15.00

– eller hos boghandlere

Bilag

Bekendtgørelse nr. 31. af 10. januar 2006 om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog

I medfør af § 5, stk. 7 og 8, og § 30 a i lov om folkeskolen, jf. lovbekendtgørelse nr. 393 af 26. maj 2005, som ændret ved lov nr. 594 af 24. juni 2005, fastsættes:

Kapitel 1

Tilrettelæggelse af undervisningen

§ 1. Denne bekendtgørelse indeholder bestemmelser om undervisning i dansk som andetsprog for tosprogede elever i børnehaveklasser og i 1.-10. klasse.

Stk. 2. Ved tosprogede børn forstås børn, der har et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk.

Stk. 3. Ved optagelse forstås i denne bekendtgørelse den ordinære optagelse ved skolestart samt optagelse i forbindelse med skoleskift ved flytning m.v.

§ 2. Ved optagelse af tosprogede elever i folkeskolen træffes med fornøden inddragelse af sagkyndig bistand og efter samråd med forældrene beslutning om, hvorvidt vedkommende elev skal henvises til særlig undervisning i dansk som andetsprog, jf. §§ 3 og 4. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der skal indgå bestemte screeningsmaterialer eller test, ekstern

sagkyndig bistand eller lignende som grundlag for beslutning om iværksættelse af særlig undervisning i dansk som andetsprog.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om, hvorvidt vurderingen af tosprogede elevers sprogstøttebehov skal ske centralt i kommunen eller på den enkelte skole.

§ 3. Elever, der ved optagelsen har behov for støtte, men som er i stand til at deltage i den almindelige undervisning, henvises til supplerende undervisning i dansk som andetsprog som en dimension i undervisningen i klassen, på hold eller lign. Omfanget af undervisningen og den forventede varighed fastsættes ud fra elevens behov.

Stk. 2. Undervisning i dansk som andetsprog, jf. stk. 1, som ikke foregår som en integreret del af undervisningen i den almindelige klasse, skal foregå uden for den almindelige undervisningstid, jf. dog stk. 3. For elever i børnehaveklasse til 3. klasse skal dette dog ske under hensyntagen til den i folkeskolelovens § 16, stk. 3, fastsatte højeste daglige undervisningstid.

Stk. 3. Hvis det vurderes, at den tosprogede elev på grund af utilstrækkeligt dansk ikke vil få tilstrækkeligt udbytte af at deltage i klassens undervisning, selv om der ydes støtte i klassen, kan undervisning i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af et fag foregå parallelt med klassens undervisning.

§ 4. Elever, der ved optagelsen ikke har tilstrækkeligt kendskab til dansk til at kunne deltage i den almindelige undervisning, henvises til basisundervisning i dansk som andetsprog. Denne undervisning foregår uden for klassens rammer.

Stk. 2. Undervisningen gives i en af følgende former:

- 1) Modtagelsesklasser, hvor eleverne i begyndelsen har alle eller den overvejende del af deres timer, således at de efterhånden får en del af deres timer i en almindelig klasse.
- 2) Særlige hold eller lignende eller som enkeltmandsundervisning.

Stk. 3. Elevtallet i modtagelsesklasser må ikke overstige 12 ved skoleårets begyndelse, medmindre klassen undervises af 2 lærere i fællesskab. Det skal tilstræbes, at elevtallet ikke i løbet af skoleåret kommer til at overstige 12. En modtagelsesklasse må højst spænde over 3 klassetrin.

Stk. 4. Elevtallet på hold og lignende i henhold til stk. 2, nr. 2, må ikke overstige 7.

Stk. 5. Timetallet i modtagelsesklasser fastsættes i timeplanen for skolen. Elevernes samlede timetal, herunder eventuelle timer i den almindelige klasse, skal svare til det timetal, som skolens øvrige elever får på det pågældende klassetrin. Timetallet kan dog i en kortere periode efter påbegyndelsen af danskundervisningen – normalt højst 3 måneder – være lavere, dog mindst 20 timer.

Stk. 6. Undervisningen efter stk. 1-4 ophører, når eleverne vurderes at kunne deltage i klassens almindelige undervisning med fornøden sprogstøtte, og senest efter 2 års forløb. Dette gælder dog ikke for elever, der optages i folkeskolen efter afslutningen af de yngste klassetrin, og som ikke tidligere har modtaget undervisning i at læse.

§ 5. På 8.-10. klassetrin kan der oprettes særlige klasser for elever, der er flyttet til Danmark, efter at de er fyldt 14 år.

Stk. 2. Undervisningen omfatter undervisning i dansk som andetsprog og i folkeskolens almindelige fag for 8.-10. klassetrin, som er tilrettelagt efter elevernes særlige forudsætninger og behov.

§ 6. For elever, der under skoleforløbet har behov for særlig støtte, kan der etableres særlig undervisning i dansk som andetsprog på hold eller lignende eller særlig støtte i klassen. Beslutningen træffes af skolens leder efter indstilling fra klasselæreren og efter samråd med eleven og dennes forældre.

§ 7. Undervisning i dansk som andetsprog, jf. §§ 3-6, varetages af lærere, der gennem særlig uddannelse eller på anden måde har kvalificeret sig til opgaven. I børnehaveklasser gives undervisningen af pædagoger med tilsvarende forudsætninger.

§ 8. En elev kan med forældrenes samtykke i ganske særlige tilfælde fritages for undervisningen i et fag, hvis det skønnes umuligt at afhjælpe elevens vanskeligheder gennem supplerende undervisning, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 6. Det er en betingelse, at eleven får anden undervisning i stedet.

Kapitel 2

Henviſning til anden skole end distriktsskolen

§ 9. Elever kan henviſes til en anden skole end distriktsskolen, hvis det ved optagelsen vurderes, at eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andetsprog, og det vurderes at være pædagogisk påkrævet at henviſe eleven.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen træffer efter en individuel vurdering af elevens sproglige behov beslutning efter stk. 1. Heri skal indgå en vurdering af omfanget og den forventede varighed af elevens sprogstøttebehov. Herudover skal foretages en vurdering af mulighederne for at tilgodese elevens behov på distriktsskolen set i forhold til de muligheder, der er for at give eleven en bedre læringssituation på en anden af kommunens skoler. I vurderingen skal indgå skolernes pædagogiske tilbud til tosprogede elever med sprogstøttebehov og graden af danskpåvirkning på modersmåls- og modersmålsnende niveau på den enkelte skole.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at beslutninger efter stk. 1 og 2 træffes af skolens leder.

§ 10. Der skal løbende ske en vurdering af, om eleven fortsat har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte.

Stk. 2. Henviſningen til en anden skole end distriktsskolen kan opretholdes, så længe eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte. Når dette behov ikke længere er til stede, kan forældrene vælge, enten at eleven overføres til sin distriktsskole, at benytte sig af det frie skolevalg eller at lade eleven fortsætte på den skole, hvor undervisningen hidtil har fundet sted. Hvis forældrene vælger at lade eleven fortsætte på den skole, hvor skolegangen hidtil har fundet sted, har eleven ret til fri befordring efter gældende regler.

Stk. 3. For elever, som modtager basisundervisning i dansk som andetsprog, jf. § 4, og er henviſt til en anden skole end distriktsskolen i medfør af § 9, stk. 1, kan henviſningen opretholdes ved basisundervisningens ophør, hvis det på dette tidspunkt vurderes, at eleven stadig har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte.

§ 11. I et bilag til styrelsesvedtægten optages bestemmelser om, hvilke skoler i kommunen der kan henvises til efter denne bekendtgørelses regler.

Kapitel 3

Ikrafttræden m.v.

§ 12. Undervisningsministeren kan i særlige tilfælde fravige reglerne i nærværende bekendtgørelse.

§ 13. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. februar 2006, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. § 3, stk. 2 og 3, træder i kraft den 1. august 2006.

Stk. 3. §§ 9 og 10 gælder alene for optagelse i folkeskolen med virkning for skoleåret 2006/07 eller senere.

Stk. 4. Bekendtgørelse nr. 63 af 28. januar 1998 om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog ophæves, dog således, at § 6 forbliver i kraft for de elever, som ikke er omfattet af stk. 3.

Undervisningsministeriet, den 20. januar 2006

P.M.V.

Kim Mørch Jacobsen
Uddannelsesdirektør

Undervisningsministeriets håndbogsserie

I denne serie udsender Undervisningsministeriet publikationer med baggrundsorientering om lovgivningen, uddannelser og enkelte fag samt vejledninger om god praksis mv. Håndbøgerne er rettede mod uddannelsernes drift.

2006

- Nr. 1 – 2006: Overgang til selveje. Håndbog til de midlertidige bestyrelser på gymnasier og hf-kurser (UVM 4-053)
- Nr. 2 – 2006: Overgang til selveje. Håndbog til de midlertidige bestyrelser på social- og sundhedsskoler (UVM 4-054)
- Nr. 3 – 2006: Overgang til selveje. Håndbog til de midlertidige bestyrelser på voksenuddannelsescentre (UVM 4-055)
- Nr. 4 – 2006: Overgang til selveje. Håndbog til de midlertidige bestyrelser på sygepleje- og radiografiskoler (UVM 4-056)
- Nr. 5 – 2006: Matematik i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6 – 2006: Vejledning til køb, leje og leasing af kopimaskiner og printere (UVM) (indkøb på institutioner)
- Nr. 7 – 2006: Realkompetencevurdering i EUD – praktiske muligheder (UVM 7-371) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 8 – 2006: Samfundsfag i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 9 – 2006: Naturfag, fysik og kemi i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 10 – 2006: Fremmedsprog i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 11 – 2006: Læring, kommunikation og samarbejde i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 12 – 2006: Skolepraktik i erhvervsuddannelserne (UVM 7-372) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 13 – 2006: Fælles Mål i skolens hverdag – hvordan? (internetpublikation) (Grundskolen)

- Nr. 14 – 2006: Sprogtest i AMU. Inspirationsmateriale til sprogtest af personer med dansk som andetsprog ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse (internetpublikation) (Arbejdsmarkedsuddannelser)
- Nr. 15 – 2006: Sortbog om lov nr. 579 af 9. juni 2006. Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen (internetpublikation) (Videregående uddannelser)
- Nr. 16 – 2006: Håndbog i AMUs tilbud til flygtninge og indvandrere (internetpublikation) (Arbejdsmarkedsuddannelser)
- Nr. 17 – 2006: Kvik-Guide til VisKvalitet.dk (UVM 13-005) (Arbejdsmarkedsuddannelser)

2007

- Nr. 1 – 2007: Sortbog om lov nr. 315 af 19. april 2006. Lov om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog (internetpublikation) (Videregående uddannelser)
- Nr. 2 – 2007: Informationsteknologi i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3 – 2007: Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever – en vejledning (ISBN 978-87-603-2601-1) (Grundskolen)

Visse af de trykte publikationer – som i oversigten er forsynet med et UVM-bestillingsnummer eller ISBN-nummer – kan mod betaling af et ekspeditionsgebyr rekvireres hos Nordisk Bog Center eller hos boghandlere.

Andre publikationer kan købes samme sted.

For priser se: www.uvm.dk/katindek.htm.

Internetpublikationer kan – til eget brug – frit downloades fra www.uvm.dk.

Publikationen indeholder værktøjer og inspiration til kommunale beslutningstagere og praktikere om tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisningen i dansk som andetsprog.

Publikationen er en ny og fuldstændig gennemskrevet udgave af den tidligere udgave fra 1998.

Publikationen præciserer regelsættet om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog.

UNDERSVINGNING
MINISTERIET

ISBN 978-87-603-2601-1-1

9 788760 326011 >